

פרק שני

כללות עיקרי שיטת עבודת ה' של רבנו

בעשה אתנחתא בסיפור חייו הקדושים של רבנו, ונביא קיצור דקיזור של עיקרי שיטתו בעבודת ה'. וטעמנו ונימוקנו לכך - כי אם לא יתעמק הקורא היקר מעט בעקרונות עבודת ה' ע"פ דרכו של רבנו זי"ע, לא יוכל להבין לאמיתם את תולדות חייו, ותולדות חיי בנו אדמו"ר רבי ברוך שלום זי"ע, ושל תלמידיהם. כי כל חייהם של אנשים קדושים ונפלאים אלו, היו מושתתים על השאיפה להתקשר עם המלך השי"ת.

והנה שיטה זו, אינה דרך חדשה בעבודת ה' שהמציא רבנו מדעתו, אלא קיבלה מרבותיו הקדושים מקאלושין פוריסוב ובעלזא זי"ע. זוהי שיטה שקנה תוך יגיעה והתאמצות שלמעלה מן הכח האנושי במשך שנות בחרותו, ועל ידה תיקן עצמו בשלימות, עד שגילו לו מן השמים רזי תורה ופנימיותה. ואלבא דאמת, זו היא שיטתם של הקדמונים האלקיים, החל מן האבות הקדושים, הנביאים והתנאים, ועד האר"י, הבעש"ט, הגר"א והרמח"ל. אלא שרבנו זי"ע זכה למציאת חן בעיניו יתברך, עד שקיבל רשות מן השמים לגלות את עניני עבודת ה' הללו בבהירות נפלאה, ובצורה שתתאים לדורות אלו של עקבתא דמשיחא:

עיקר א'

השי"ת הוא הטוב והמטיב, וכמו שייסדו הקדמונים (תפילת 'וכל מאמינים'): "הטוב ומטיב לרעים ולטובים", ואין בחוקו לקבל הנאה ותענוג כלל, שכן הוא המושלם בכל מיני השלימות האפשריים, וממי יקבל תוספת? נמצא שאין בהשי"ת רצון לקבל הנאה ותענוג, כי רצון זה משמעותו חסרון, וחוסר שלימות, וזה אין שייך בו ית'.

בלבב שלם

עיקר ב'

השי"ת חפץ להיטיב לנבראיו. ומהות הטבה זו היא התגלותו בנבראים, כי אין תענוג יותר גדול ונפלא מאשר התוודעות הבורא להנברא בשיעור מה.

עיקר ג'

מחמת רצונו זה להיטיב לנבראיו, ברא בנשמות רצון לקבל הנאה ותענוג, כי עי"כ מסוגלות לקבל את הטבתו, שכן ללא רצון והשתוקקות א"א לקבל את ההטבה, דוגמת מה שאנו רואים בגשמיות, שככל שהאדם משתוקק יותר לדבר, כך גדלה הנאתו מאותו הדבר.

עיקר ד'

כיון שרצון הבורא הוא להיטיב לנבראים ולהשפיע להם בלבד, ואין בו שום רצון לקבל; וכיון שרצון הנבראים הוא רק לקבל הנאה ותענוג ולא להשפיע כלל - נמצא שנעשה בזה הפכיות התכונות בין הבורא לנבראים, והיא המרחיקה את הנבראים מהבורא. זאת, כפי שאנו רואים בגשמיות: כאשר ב' בני אדם מנוגדים זה לזה בתכונותיהם ובדעותיהם, אזי אינם יכולים להתחבר זה עם זה. כך גם ברוחניות - אין אפשרות לנברא להתחבר עם הבורא ולזכות לגילוי אלוקותו, אא"כ ישווה את תכונתו לתכונת הבורא. וכמו שאמרו חז"ל (סוטה יד.) על הפסוק (דברים יג ה) "אחרי ה' אלקיכם תלכו" - "וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר 'כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא?' אלא, להלך אחר מידותיו של הקב"ה: מה הוא מלביש ערומים וכו' אף אתה הלבש ערומים; הקב"ה ביקר חולים וכו' אף אתה בקר חולים...". (וברש"י על הפסוק שם הביא דרשה זו על ההמשך - "ובו תדבקון", וע' שפתי חכמים שם). ועוד מצינו בגמרא (שבת קלג:) "אבא שאול אומר, 'ואנוהו' - הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום, אף אתה היה חנון ורחום".

כח

עיקר ה'

מהות כל הטוב בעולם (הנק' יצר הטוב, הכולל ענייני טהרה וקדושה, אהבת הזולת ושאר מידות טובות) הוא הרצון להשפיע, ומהות הרע בעולם (המכונה יצר הרע, קליפות, סטרא אחרא וכו'), הכולל כל ענייני תאוות ומידות רעות - גאוה, אנוכיות, עצלות וכו') הוא הרצון לקבל הנאה ותענוג לתועלת עצמית.

לפיכך, עבודת השי"ת אינה מתחלקת לעניינים רבים, אלא מתמקדת בבי' עיקרים אלו בלבד: א. הכנעת הרצון לקבל; ב. קניית הרצון להשפיע. וכל שאר המידות והעניינים הדורשים תיקון, הם רק ענפים המשתלשלים כתוצאה משניים אלו.

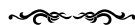
וכיון שהזכרנו את המושג 'קליפות', נסבירו מעט: בספר 'אור הבהיר' מגדיר מרן בעל 'הסולם' את מציאות הקליפות כך: "קליפות המה הכוחות השולטים על בני האדם שלא יעינו בכל דבר עד סופו, אלא שיסתפקו במועט. דהיינו שדי להם הבנה של שטחיות קלושה, שנדמה כמו שקולף קליפה העליונה מהחכמה ומניח את העיקר. וע"כ לא יועיל שכל האדם להבין בעבודתו ית', כי העוונות משליטים עליהם כח הס"א הנ"ל, ולא יוכלו לעיין כל צרכם בהתורה והחכמה הקדושה, וע"כ מורדים בו ית'". עכל"ק.

נמצאנו למדים מלשון קדשו, שאמנם יש בכל אדם רצון לקבל הנאה ותענוג, כי כך רצון השי"ת, אבל היה ביד האדם לעבוד ולשנותו - לו רק היה משים לבו לכך. אלא שיש כח רע בלבו של אדם, שאינו מניח לו לשים לבו כראוי, ולהעמיק בהבנת העניינים היסודיים של היהדות, ובפרט בהבנת העניינים הנוגעים לתיקון האדם. ולכן לדאבון לב, פשה נגע ה"מלומדה" במחננו, ואף שומרי תורה ומצוות המדקדקים בקלה כבחמורה, אין נותנים לב לחפש בכל מצוה ובכל לימוד תורה את הדרך להתחבר על ידם עם השי"ת. כי יסודות עיקריים אלו של היהדות כבר נשכחו כמעט מלב כל, בבחי' "נשכחתי כמת מלב", ואין נותנים על לב את גודל הריחוק מן השי"ת, ואת העדר האמונה, היראה והאהבה. שהרי אם יתן האדם דין וחשבון לעצמו יראה, שכלל אינו מתנהג כפי שראוי להתנהג במחיצת מלך, ודבר זה בוודאי נובע מהעדר אמונה, או אמונה פגומה וחלשה. וכן יראת ה' ואהבת ה' - מי הוא זה שיוכל לומר על

בלבב שלם

עצמו שמתהלך בחיי היום-יום שלו עם רגשי יראה ופחד מפני השי"ת, או עם רשפי אהבה כלפיו ית'?

וכך מצינו בגמ' (נזיר כג.): "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב 'כי ישירים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם'? משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהן, אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה. זה שאכלו לשום מצוה - וצדיקים ילכו בם, וזה שאכלו לשום אכילה גסה - ופושעים יכשלו בם". מפרש המאירי (שם): "הצדיקים עושים את מעשיהן לשמן, עד שמשיגים מעשייתם כבוד בוראם, והרשעים אין מקיימין אותן אלא מצוה מלומדה בלא שום התבוננות, ואין עולה להם מעשייתם אלא תענוג גופם". הרי, ש'רשעים' אינם דווקא מי שמחללים שבת ואוכלים נבילות וטריפות, ר"ל. אלא גם אלו שאינם חפצים לחשוב על מהות התורה והמצוות, ומקיימים אותם כמצוות אנשים מלומדה בלא התבוננות על התכלית הנרצית מהם, הרי הם בגדר 'רשעים'.

עיקר ו'

הרצון לקבל הזה הוא מהותו של האדם, ומתראה בו בב' אופנים:

(א) 'מוחא', שענינו הוא הרצון להבין ולדעת את התועלת וההיגיון הנובעים מכל פעולה של האדם. כי ע"י הבנת והשכלת הדברים יש הנאה לרצון לקבל, משא"כ כאשר עושה פעולה אשר אין מבין את מטרתה ואת תועלתה אזי יש לו ייסורים מכך.

(ב) 'ליבא', שענינו הוא הרצון לקבל החושי שבאדם, שחפץ לחוש ולהרגיש הנאה ותענוג במצביו בעוה"ז, הן מתאוות בהמיות כאכילה, שתיה, שינה וכו'; וכן מכסף, כבוד, שליטה, או הנאה מידיעת מושכלות וכו'.

ב' האופנים הנ"ל של הרצון לקבל, הם ב' חצאים של אותה מטבע, ופועלים באופן משולב בתוך האדם. והיה רבנו ז"ע מגדיר זאת כך: "ישנו גיד אחד שעובר מן הלב למח ואומר לו: אין חכם ונבון כמוך..."

וכנגד ב' צורות אלו של הרצון לקבל יש ב' תיקונים:

כנגד ה'מוחא' יש את עבודת האמונה, וכנגד ה'ליבא' יש את עבודת ההשפעה. ואמר אדמו"ר רבי ברוך שלום זי"ע (תשנ"א): "צריכים לעבוד גם בבחי' מוחא וגם בבחי' ליבא. כי אם האדם יעבוד בבחי' מוחא בלבד, דהיינו שיקבל על עצמו את עול האמונה, זה יכול להיות בעמ"נ לקבל שכר. לכן צריך לעבוד גם על הרצון, שירצה להשפיע, ולא לקבל לתועלת עצמו. ואם האדם יעבוד רק על השפעה ואהבת הזולת, ג"כ אינו מספיק, כי נשאר מנותק מהשי"ת. דוגמת הקומוניזם שדגל באהבת הזולת אבל מאידך גיסא רדף את האמונה, וע"כ נידון מתחילתו לכישלון".

(א) עבודת האמונה שהיא כנגד ה'מוחא' כנ"ל, משמעותה, שהאדם לא יסתמך על שכלו, אלא על האמונה בתורה הק', בהוראותיה והדרכותיה, ובמה שמסרו לנו חכמי ישראל בכל הדורות. עבודת האמונה באופן הנ"ל שלמעלה מהדעת, נדרשת מהאדם באופן מיוחד לגבי כמה נקודות עיקריות:

1) אמונה במציאות השי"ת, בגדלותו וברוממותו, בהשגחתו בכל עת על כל פרט. אמונה זו מכונה - **קבלת עול מלכות שמים על-ידי אמונה למעלה מהדעת.** וענינה הוא - שהאדם יחנך עצמו להתנהג כאות לעומד במחיצת מלך מלכי המלכים. היינו שיצייר לעצמו היאך היה מתנהג ומדבר וחושב במחיצת אדם גדול - ולכל הפחות כך עליו להתנהג במחיצת מלך מלכי המלכים בכל הליכותיו. ואע"פ שיסודות האמונה בעניינים אלו שייכים גם בתוך הדעת, שהרי זהו חלק מ"ג עיקרי אמונה שניתנים לבירור גם בשכל והיגיון - אבל הבהירות החזקה בזה, שהאדם ירגיש זאת במוחש באופן שישפיע על הנהגתו ומעשיו, זה שייך רק באופן שלמעלה מהדעת.

וכך כתב כ"ק אדמו"ר רבי ברוך שלום (ה' שמעתי שמעך מאמר עא): "אינו דומה היושב בביתו לעומד בפני מלך (ע"פ רמ"א או"ח סי' א' ס"א). כי האמונה צריכה להיות שירגיש כל היום שהוא עומד בפני המלך, שאז בודאי יש לו אהבה ויראה בשלימות. וכל זמן שלא הגיע לבחי' אמונה כזו, לא צריך לנוח ולשקוט, מטעם כי הם חיינו ואורך ימינו, ובשום פנים שבעולם לא ירצה לקבל. וחסרון האמונה צריך שיהא נבלע באבריו עד שהרגל נעשה טבע שני בבחי' בזוכרי בו איננו מניח לי לישון".

וכותב עוד (לעיל שם מאמר ע'): "מי שמאמין במציאות השי"ת שמלא כל הארץ כבודו, אזי הוא מלא ביראה ואהבה, ואינו צריך לשום הכנות והתבוננות, רק שהוא בטל להמלך בתכלית הביטול מצד הטבע. ממש כמו שאנו רואים בגשמיות, שמי שאוהב את חברו אהבה אמיתית אזי הוא משתוקק וחושב רק בטובת חברו, ומונע את עצמו ממה שאינו מצמיח טובה לחברו, והכל נעשה בלי שום חשבונות. ואין צריכים מוח גדול לזה, מפני שזה טבעי כמו אהבת האם לבנה, שכל מגמתה לטובת בנה, ואינה צריכה שום הכנות ומוחין לאהוב את בנה, יען שדבר טבעי אינו צריך לשכל שיחייב את הדבר, אלא שנעשה מצד החושים בעצמם. שהחושים בעצמם עובדים במסירות נפש ממש, שכן הוא בטבע שמחמת אהבה לאיזה דבר, מוסרין את נפשם עד שמגיעין להמטרה, וכל עוד שאינם משיגים, חייהם אינם חיים. לכן מי שמרגיש כמ"ש בשו"ע, שיהא דומה אצלו לעומד בפני מלך, לבטח יהיה שלימות, ז"א שיש לו אמונה. וכל עוד אינו מרגיש שעומד בפני המלך אזי הוא ח"ו להיפך". עכ"ל ק.

ולאור הנ"ל יש להבחין כאן ב' הבחנות: א) אם האדם מקיים תו"מ כדי לקבל שכר בעוה"ז (כסף, כבוד, או סיפוק וכדו'), או בעוה"ב - אזי אין הגוף מתנגד לו כ"כ. כי אז אין נקודת העבודה מתרכזת בהשי"ת עצמו, שהוא נתן המתנה, אלא במתנה לבדה. וממילא אינו נצרך להשתמש באמונה. ב) אם האדם מקיים תו"מ אך ורק מטעם כבוד ה', כדי להשפיע לו נחת רוח, כפי שמחייבת גדלות ורוממות ה' - אזי הגוף מתנגד לכך בכל תוקף, משום שאין הגוף רוצה לעבוד ללא קבלת שכר. ואז הגוף בא עם ב' שאלותיו: א) "מי ה' אשר אשמע בקולו" - שהיא שאלה נגד האמונה. ב) "מה העבודה הזאת לכם" - שהיא שאלה נגד ההשפעה.

ובזה נבין לאשורו, שא"א ללכת בדרך עבודת ה' ע"ד האמת ללא עליות וירידות, כי ההליכה נגד הגוף רצופה עליות וירידות, ו"אין אדם עומד על דברי תורה אלא א"כ נכשל בהן" (גיטין מג.). משא"כ אלו שאינם הולכים נגד הרצון לקבל הנאה ותענוג שלהם, אין להם כ"כ עליות וירידות, אלא הולכים פחות או יותר במצב קבוע.

ובהקשר לכך נזכיר את המסופר מהרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, שפעם בא אליו אחד והתאונן שיש לו ירידה לפני כל תפילה. אמר לו 'החוזה': "לי יש ארבע מאות ירידות לפני כל תפילה". והסביר אדמו"ר הרב"ש:

"אדם שיש לו ירידה, מוכרחת להיות לו עליה קודם. נמצא, אדם שיש לו ארבע מאות ירידות, מוכרח שתהיינה לו ארבע מאות עליות ג"כ. וזהו רק אדם שחפץ בדביקות ה' באמת, ומעביר ביקורת על עצמו, וממשמש אפילו במעשיו הטובים, לראות אם אין שם יד הרצון לקבל באמצע".

עוד אמר אדמו"ר רבי ברוך שלום: "ענין מלכות שמים הוא ע"י עליות וירידות, כמו שאנו רואים בלבנה שיש בה תדיר התמעטות והתגדלות, וענין השורש הרוחני של הלבנה הוא מלכות, כידוע. דהנה השכל מחייב, שאדם יכול ללכת מדרגה לדרגה יותר גבוהה בבחינת עליה בלבד, ללא ירידות, אך האמת שאינו כן, כמו"ש (קהלת ב יג) 'כיתרון האור מן החושך', דא"א להכיר את האור אלא מתוך החושך. כפי שאנו רואים בגשמיות: אם אדם צמא למים ויש לו יסורין בצמאונו, אז כשמקבל את המים מרגיש התענוג בהם, ונותן תודה להשי"ת".

והנה ההבחן העיקרי בענין האמונה בגדלות ורוממות השי"ת הוא, האם האדם מוכן לעבוד ללא תמורה, אלא עצם שימוש המלך הוא התמורה והתענוג שלו. וכפי שרואים בגשמיות, שאדם מוכן לשרת את גדול הדור ללא שום תמורה, ולא זו בלבד, אלא פעמים רבות אף מוכן לשלם עבור הזכיה לשרת את גדול הדור - וא"כ על אחת כמה וכמה ברוחניות, לגבי הבורא ית'. וזהו כדברי המשנה באבות (פ"א משנה ג'): "אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק, הוא היה אומר: אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הווי כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם".

וכותב ע"ז הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע בספר רוח חיים וז"ל: "ידוע כי עבדי המלך, כל הקרוב יותר למלך נוטל שכר הרבה יותר מהעבד אשר איננו ממקורביו ומרואי פני המלך. אבל זהו רק כשהיה גם מקודם שר גדול ונכבד, וע"י יתרון הכשר חכמתו או מלאכתו עלה מעלה עד שזכה להיות מבני פלטרין של המלך. אבל מי שהיה מרחם אמו מהפחותים ועובדי האדמה, ופתאום מצא חן בעיני המלך, וגידלו ונשאו מעל כל השרים להיות מהיושבים ראשונה עמו במלאכתו, אין מקום כלל שישאו זדון לבו לבקש עוד שכר מאת המלך חלף עבודתו. אין זה כי אם רוע לב, מאחר שמה שחננו המלך להיות מעבדיו העומדים לפניו הוא די שכר לפניו, אשר אין למעלה ממנו. כן אנחנו, בני אדם השפלים ונבזים מצד

בלבב שלם

החומר, אשר בזה אנחנו שווים ליושבי כנען הקדמונים, כמ"ש 'בני אמי נחרו בי', והעלה אותנו למדרגה גדולה לשמש ולעמוד לפניו, אשר זהו המעלה הגדולה ודי שכר, ואיך נרהב לבקש עוד שכר על עבודתינו להקדוש ב"ה? וז"ש: אל תהיו כעבדים המשמשין, שעומדים לפני הרב ומשמשין בהיכלו ומבקשים עוד שכר, אלא הוּו כעבדים הפחותים שהמה משמשין את הרב בהיכלו שלא עמ"נ לקבל פרס. והבן". (ואגב נציין, כי אדמו"ר רבי ברוך שלום זצוק"ל אמר לא אחת, כי תלמידי הגאון מווילנה כולם היו בעלי מדרגה עצומה, וכולם ידעו לעומקם את עניני עבודת ה').

ובקשר לענין זה פירש אדמו"ר זצוק"ל במאמר חז"ל (אבות פ"ד משנה ב'): "שכר מְצָוָה מְצָוָה" - שאפשר לקראו גם בניקוד אחר: "שכר מְצָוָה מְצָוָה". דהיינו ששכרם של עובדי השי"ת הוא לזכות לאמונה בגדלות הבורא יותר ויותר, כדי שיגיעו למצב שלא ידרשו עבור עצמם כלום, אלא שעצם העבודה תהווה שכר עבורם.

והנה בדורינו אנו יש נסיגה, מחמת ריבוי הגשמיות שהביא הקב"ה בעולם, ונעשה קשה אפילו לקיים תו"מ עמ"נ לקבל שכר, דנדמה לאנשים שבעולם הגשמי יוכלו לקבל שכר יותר מהנה. וא"כ בדורינו זה האמונה למעלה מהדעת צריכה להיות סובבת על כך, שהמגע עם בורא העולם עשוי לתת לאדם הנאה יותר גדולה מאשר הנאות העולם הזה, דצריך אדם להאמין שבתו"מ גנוז תענוג עצום, כפי שמעידים גדולי ישראל מכל הדורות.

2) אמונה ש"אין עוד מלבדו", דהיינו שאין מציאות בעולם מלבד השי"ת. לפיכך האדם צריך להתבונן בעולם בהסתכלות כזו - שאליבא דאמת אין בעולם כלל אנשים מלבדו, וכל שאר בריות העולם מונחות ע"י כח השי"ת לבדו, ופעולותיהן כנעשות ע"י השי"ת בעצמו. וממילא בהתאם לכך צריכה להיות התנהגותו: אם פעולה שנעשתה ע"י פלוני פגעה בו, לא פלוני עשאה אלא השי"ת. ועל כן, אם יגיב כלפיו בכעס, בזלזול וכדו', הריהו כמזלזל בהשי"ת עצמו ח"ו. ואדרבה, עליו לקבל כל מה שיארע לו מן הזולת, באהבה וללא רוגז, שכן הכל היא פעולת השי"ת עצמו, הנעשית מתוך רצונו להיטיב לנבראיו. והסתכלות זו שייכת בכל ענייני האדם, וכגון אם משקר לזולת, הריהו כמשקר כלפי מעלה ח"ו, וכו' עד"ז.

3) אמונה שהשי"ת מנהיג את העולם בבחי' הטוב והמטיב. הגם שבתוך הדעת, דהיינו מצד השכל, האדם רואה את ההפך, הן בחייו הפרטיים והן בחיי האומה - עליו להאמין שכל ראייתו היא שקר, וכל זמן שהוא נתון לשליטת האהבה העצמית, אין לו אפשרות לראות את האמת, איך שהבורא מנהיג את העולם בבחי' הטוב והמטיב. אמונה זו צריכה להתבטא למעשה בפעולות של שמחה ושביעות רצון מהנהגת השי"ת, וח"ו לא להתנהג להפך ולא לדבר להפך. בהקשר לכך אמר פעם כ"ק אדמו"ר הרב"ש: מדוע אצל מרן בעל 'הסולם' היה נהוג לשתות יין בסעודות רק כשהיתה הזדמנות לברכת 'הטוב והמטיב'? היות והאמונה שהבורא הוא טוב ומטיב היא חלק האמונה הגדול והחשוב ביותר.

4) אמונה שהשי"ת שומע תפלת כל פה. ואמר מרן זי"ע, שכל פה בא לרבות גם את הפה השפל ביותר, כי גם אותו שומע ה', ובכוחו לחלצו ממצבו הירוד. ואל יאמר אדם שבכח ה' לעזור רק למי שלא כ"כ ירוד, אלא בכוחו לעזור גם לשפלים ביותר. ואמונה זו צריכה להתבטא למעשה בכך, שלעולם לא יתיאש האדם מעזרתו ית', וימשיך תמיד בדרכו ללא שינוי. וגם בזה נדרשים לאמונה למעלה מהדעת, כי טבע האדם שקשה לו להבין בשכלו שהקב"ה מאזין ושומע לכל בקשותיו הקטנות, ובפרט כאשר מרגיש עצמו כ"כ שפל וירוד.

5) אמונה שכל הירידות נשלחות לאדם מלמעלה. כי בתוך הדעת נוטה האדם לתלות הכל בעצמו. מטרת הירידה:

א) 1) כדי לגלות אצלו יותר ויותר את הכרת הרע. כי לא מגלים מלמעלה את הרע, אלא רק לאדם הנמצא בדרגה ראויה, שבכוחו לעמוד בגילוי זה. ולפי גודל עבודתו של האדם, כך גילוי הרע שבקרבו. **2)** ולאחר שהתברר אצל האדם הרע שבו, בשיעורו האמיתי, אזי יכול לתת תפילה מעומקא דליבא להשי"ת, שיוציאהו מבור גלותו, ומשליטת ע' האומות שבלבו.

ב) 2) כדי לתת לו הזדמנות לעבוד גם ללא הרגשה וטעם, בבחי' "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

אמונה זו מחייבת את האדם למעשה שלא יתיאש, וימשיך בכל סדריו כבזמן העליה.

וכך אמר אדמו"ר רבי ברוך שלום זצוק"ל (בסעודת היארצייט לחתנו הרה"ח רבי יצחק אגסי זצ"ל): "אדם צריך לקיים מצות 'ואהבת את ה' אלקיך' בב' אופנים: א) בזמן שטוב לו ומרגיש טעם בתורה ובתפילה. ב) אפילו כאשר הקב"ה נוטל נשמתו. שכך דרשו חז"ל (ברכות פ"ט משנה ה'): 'ובכל נפשך' - 'אפילו הוא נוטל את נפשך'. ויש לשאול: הלא אם נוטלים את נפש האדם, כבר אינו יכול לעבוד?! אלא ע"פ עבודת ה' יש לפרש, שהקב"ה לוקח ממנו את נשמת החיים שיש לו בתורה ותפילה, וניטל ממנו הטעם בתורה ובתפילה, ואז יש לאדם עבודה, לגלות בכל זאת את אהבתו לבורא, ולהיות שמח בחלקו גם במצבו זה דירידה". עכ"ל.

עוד אמר כ"ק אדמו"ר הרב"ש בשם אביו הקדוש: "כתוב: 'כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה, חוץ מצא'. פירוש: אדם צריך להיות דבוק בבורא, באופן שכל מה שאומר לו הבורא יעשה, חוץ מאשר אם יאמר לו לצאת חוץ לקדושה, אז שלא ישמע לו. וענין זה עמוק מאד, ולא כל מוחא סביל דא". עכ"ל.

אמר אדמו"ר הרב"ש: "כאשר אדם נמצא במצב הירידה יש לפניו ב' ברירות: או להתרכז ולחשוב על מצב הירידה, או להתרכז במי שנתן לו את הירידה. והמרחק בין ב' האפשרויות הללו הוא כרחוק מזרח ממערב, כי במקום שאדם מחשב שם הוא נמצא. וע"כ, אם האדם דבוק במחשבתו במצב הירידה, אזי הוא דבוק בשלילי, ואין ארור מתדבק בברוך. דהיינו, שלא יוכל אז האדם להתדבק בהשי"ת. משא"כ אם דבוק בנותן הירידה, אזי הוא דבוק בהמלך השי"ת, ודבוק בשלימות, ובוזה גופא כבר נחלץ מן הירידה". עכ"ל.

6) אמונה בגדלות השי"ת הנצחית, במידותיו השלמות באופן מוחלט, באופן שתהיה לאדם שמחה מכל חלק קטן שבקטנים שהוא זוכה לו ברוחניות. כי יש כלל: כדי שיהיה סיפוק מדבר בעל איכות נמוכה, צריך ממנו כמות גדולה; אבל כדי שיהיה סיפוק מדבר בעל איכות גבוהה, מספיקה כמות קטנה. וככל שהאיכות יותר חשובה, כך צריך פחות כמות ממנה כדי לשמוח. דוגמה: אדם רוצה להביא לחתונה מתנה יפה: אם מביא חצץ, צריך להביא כמה טונות כדי שיהיה לזה ערך. אם מביא ברזל, מספיקה כמות קטנה יותר. אם מביא זהב, מספיקים מאתיים גרם. ואם מביא יהלומים, מספיקים חמישים גרם. נמשל: ככל שהאדם מפתח בקרבו

את האמונה בגדלות וחשיבות המלך, אזי הוא יכול לשמוח ולהחשיב כל נגיעה קטנה בקדושה, אפילו דיבור קטן או מעשה קטן השייך לקדושה, גם אם אין בו שום כוונה. וכו' עד"ז.

רבנו זי"ע בעל 'הסולם' דיבר לעיתים תכופות על כך, ופעמים רבות אמר שעלינו להיות שמחים ומאושרים גם בעבודה שהיא "שלא לשמה", כי ככל שאנו מסוגלים לשער את חשיבות העבודה לשם שמים - עלינו לדעת שעוד הרבה יותר מכך חשובה העבודה אפילו שלא לשם שמים. (לדוגמא: אם אצל אדם פלוני ע"פ דרגתו, חשובה העבודה לשם שמים עד כדי שיסכים ליתן עבודה אלף שקלים מדי יום - אזי עליו לדעת כי אפילו העבודה שלא לשם שמים שווה לפחות אלפיים שקלים, דהיינו הרבה מעבר למה שהוא משער, ועל אחת כמה וכמה העבודה לשם שמים, ששווה עוד הרבה יותר!). גם אדמו"ר הרב"ש זצוק"ל הדגיש רבות נקודה זו, שהיא המפתח לענין השמחה, המראה את שיעור אמונת האדם בה'. ותמיד אמר, שכאשר אדם בא לביהכ"נ, אזי אע"פ שלא עלה בידו ללמוד, ג"כ צריך להיות בשמחה - מעצם הדבר שהשי"ת זיכה אותו לבוא למקום קדושה. או אם אדם חשב מחשבה טובה ולא עלה בידו לבצע למעשה, צריך להיות בשמחה מכך שהשי"ת זיכה אותו במחשבה טובה, כאשר מנגד ישנם מיליארדי אנשים בעולם, שבכל ימי חייהם אינם זוכים לחשוב מחשבה טובה כזו.

7) אמונה באופן שמשלב את הסתירה בין "אם אין אני לי מי לי", לבין "כשאני לעצמי מה אני" (אבות פ"א משנה יד). דהיינו, שעל העבר צריך האדם לומר: "כשאני לעצמי מה אני", כלומר - אני לא עשיתי דבר, אלא הכל עשה הבורא; ועל ההווה עליו לומר: "אם אין אני לי מי לי", דהיינו - אם אני לא אעשה, אף אחד לא יעשה.

ע"י אמונה באופן זה, ניצל האדם מטעויות ושיבושים הנפוצים אצל רבים. כי הנה, ללכת בקצוות קל יותר מאשר ללכת בקו האמצעי. ישנם כאלו שבכל ענייניהם נוקטים בדרך קיצונית של "כשאני לעצמי מה אני", ואינם רוצים לעשות דבר. לדוגמה - כאשר הם חולים, אינם הולכים לרופא, כי הרי הכל בא מהשי"ת, ומה יכול הרופא להועיל כאן? ואם ירצה הבורא ירפא אותם גם בלי רופא. ולעומת זאת יש כאלו שנוקטים בדרך הקיצונית ההופכית, של "אם אין אני לי מי לי", ואומרים: "אם לא אלך

לרופא, לא אתרפא בשום אופן שבעולם". אבל הדרך הנכונה היא הקו האמצעי: ללכת לרופא כדרך העולם, ולומר "אם אין אני לי מי לי", ואח"כ לומר: "כשאני לעצמי מה אני" - לא הרופא ריפאני כי אם השי"ת, וגם אם לא הייתי הולך לרופא הייתי מתרפא, כי כך היה רצונו של השי"ת". ודרך זו היא למעלה מהדעת של הגוף.

וכן לגבי ענין של פרנסה. יש האומרים: "אם השי"ת ירצה לשלוח לי פרנסה, תהיה לי פרנסה גם אם לא אטרח עליה", ולכן אינם עמלים לפרנסתם. ויש כאלו שאומרים להפך: "אם לא אעמול על פרנסתי, לא תהיה לי פרנסה בשום אופן". אמנם דרך הקדושה היא לעמול ולדאוג לפרנסה, ואח"כ לומר: "גם אם לא הייתי עמל, אלא יושב כל היום בבית, השי"ת היה מזמן לי פרנסה לו היה רצונו בכך". נמצא, האדם הולך לכתחילה בדרך הטבע, ואח"כ ממליך את הקב"ה על הטבע. משא"כ אם אינו הולך בדרך הטבע, אינו ממליך את הקב"ה על הטבע. נמצאנו למדים שדרך הקדושה היא לעולם בסתירה לדעתו של הגוף, וזה נק' "דעת בעלי בתים הפך דעת תורה" (לשון הסמ"ע בחו"מ סי' ג' ס"ק י"ג).

וכך אמר אדמו"ר רבי ברוך שלום זי"ע: "בדרך עבודת השי"ת, אדם צריך להאמין שמקבל שכר מהבורא, והשכר הוא הדביקות, שיזכה להדבק בבורא. כי זהו השכר הגדול ביותר - להתקרב למלך, והעונש הוא הפירוד מה'. וזה נמצא ביד האדם, כי זוהי נקודת הבחירה. ואחר שהאדם בחר בטוב ומאס ברע, וה' קירב אותו לעבודתו, אז צריך להאמין שהכל מה', ולולי ה' עוזרו אינו יכול לו. א"כ לפני המעשה צריך אדם לדעת שברשותו הבחירה ו'אם אין אני לי מי לי', אבל אחרי המעשה צריך להאמין שהכל מאת ה'. וזה דבר קשה, מכיון שקודם המעשה בא היצה"ר ואומר לאדם: אל תעשה, הרי הכל מאת ה', ואחרי המעשה אומר לו שהכל מגיע מכוחו, ו'אם אין אני לי מי לי', כלומר, שבלעדי האדם לא היה כלום. וצריך להלחם בזה". עכ"ל"ק.

8) אמונה בגדלות הרב. שכן, ככל שהאדם מאמין יותר בגדלות הרב, הרי יש לו מניע חזק יותר (ובלשון רבנו בעה"ס - "חומר דלק") לעבוד כלפיו בבחי' השפעה טהורה, ללא התחשבות עם הרצון לקבל שלו. וכמאמר חז"ל (ברכות ז:): "גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה, שנאמר 'פה אלישע בן שפט אשר יצק מים ע"י אליהו', למד לא נאמר אלא

יצק". גם עבודה זו היא מעשית מאוד, כי אדם יכול למדוד בכל יום באיזה שיעור הוא מוכן להקריב עבור רבו, ולהוסיף וללכת בזה מדי יום ביומו. והנה, העבודה בזה מהווה בעצם הכנה לעבודה שבין אדם למקום, כי זוהי בדיוק צורת העבודה כלפי השי"ת (עיין סעיף 2). אלא שבעבודה כלפי השי"ת יש קושי גדול, כיון שהוא נסתר לגמרי, וכן מפני שבזה אין האדם יכול להיעזר בהשפעה חיצונית מהחברה הסובבת אותו, משא"כ לגבי הרב, אזי בחברת התלמידים או החסידים שוררת הערצה כלפי הרב והסכמה על גדלותו, אשר מקרינה לכל אחד מבני החבורה ומחזקת בו את האמונה ברבו. אמנם בסופו של דבר, כאשר יקנה התלמיד את מידת ההשפעה הטוהרה כלפי רבו, יוכל להעבירה בנקל כלפי השי"ת.

9) אמונה בגדלות החברים. כפי שכותב רבנו בספר 'מתן תורה': "כל תלמיד מחויב להרגיש עצמו שהוא הקטן שבכל החברים, ואז יוכל לקבל הערכת הרוממות של הרב מכולם וכו', כל תלמיד מחויב להרים מעלת כל חבר ולחבבו כאילו היה גדול הדור". עכ"ל. עבודה זו היא עבודת הכנה כלפי ענין העבודה על רוממות הרב. שכן, על מנת שהיחיד יוכל לקבל ולהיות מושפע מאווירה הכללית שבקרב בני החבורה לגבי גדלות הרב, כנ"ל, עליו להחשיב גם את חבריו. שכן הקטן מושפע מהגדול ואין הגדול מושפע מהקטן. ולכן, רק על ידי שיהיה קטן בעיני עצמו ויראה את חבריו גדולים ממנו, יוכל לקבל מהם. ובאמת, גם לעצם היווצרות ההסכמה הכללית אצל בני החבורה על ענין גדלות הרב, צריך שיראה כל אחד מהם את עצמו כאילו הוא הקטן ביותר, ואז יהיו כולם בבחי' 'ומקבלין דין מן דין', ותיבנה בקרבם אווירה חזקה ומצמיחה, שכל יחיד יוכל לשאוב ממנה ולהתחזק על ידה.

מטרה נוספת בזה: ככל שתהיה לאדם אמונה גדולה יותר בגדלות החבר, יהיה לו יותר חומר דלק לעבוד באהבת הזולת, בבחי' 'ואהבת לרעך כמוך'. שהרי ודאי הוא, שככל שיחשיב יותר את גדלות החבר יוכל לעבוד יותר באהבה כלפיו.

10) גם לעצם הדבר שהדרך להתקרב להשי"ת היא דווקא ע"י אמונה, דהיינו ע"י שהאדם הולך בכל שלב של חייו נגד שכלו, נגד דעתו, ונגד הרגשתו - גם לזה דרושה אמונה. וכן לגבי היסוד שהדרך להתקרב להשי"ת היא רק ע"י השפעה ונתינה, דהיינו אהבת הזולת. ומדוע יש

להשתמש לזה באמונה? משום שאף שהאדם מגיע לידיעה והבנה ביסודות אלו מתוך לימודו בפנימיות התורה והדרכות רבותינו הק', מכל מקום כאשר מתגבר עליו הגוף, דהיינו הרצון לקבל, נוצרים אצלו ספיקות וערפולים המנסים להכחיש זאת. משום שהגוף מתנגד בכל תוקף לעבודה זו. לכן צריכים ללכת בעניינים אלו בעקשנות ונחישות, ובאמונה למעלה מהדעת, ולהשתית את החיים בפועל על ההשפעה לזולת ועל עבודת האמונה, שכן בלעדיהם לא תיתכן התקרבות להשי"ת.

(ב) כנגד הליבא יש את עבודת ההשפעה לזולת. דהיינו שהאדם יקח מה שלבו חושק בו, ויתנו לחברו, וזאת כדי להגיע לאהבת הזולת, וממנה לאהבת רבו ואהבת המקום. והוא הגדר של מצות "ואהבת לרעך כמוך" - שהאדם יתחיל לחשוב באופן מסודר ושיטתי על צרכיו וחסרונותיו של חברו, על מה שמדאיג את חברו, וישתדל לסייע לו בכך כפי שמסייע לעצמו. כמו"כ ישתתף בשמחתו של חברו ויתנהג בה כפי שמתנהג בשמחותיו הוא. זוהי אכן עבודה יום יומית נגד רצונו הטבעי של הגוף.

בענין ההשפעה באופן כללי יש להבחין כמה הבחנות:

(א) עבודת ההשפעה מתחלקת לב': (1) האדם ישתדל לעשות מעשים של השפעה בינו לבין חברו ובין אדם למקום, שלא מתוך רצון לקבל איזו תמורה, אלא מתוך אהבת הזולת. ולאחר שהאדם משתלם בעבודה זו עד תומה, דהיינו שהמית את עצמותו שהוא הרצון לקבל, וכל ענינו בחיים אך להשפיע לזולתו, אזי מגיע שלב (2) שהאדם יכול לקבל הנאה ותענוג, אבל לא מטעם הרצון לקבל אלא מטעם שרוצה להשפיע נחת רוח להשי"ת, או לחברו.

(ב) אנו רואים בחיי היום יום אנשים רבים שעוסקים בהשפעה, אבל עושים זאת כדי לקבל שכר, אך כאן המדובר שהאדם ישתדל להשפיע, לא משום תקוה לאיזו תמורה, כי אז אינו משפיע אלא מקבל, אלא שעושה זאת משום חשיבות וגדלות הזולת בלבד.

(ג) יש אנשים רבים שעוסקים בהשפעה וגמילות חסדים אפילו אצל אומות העולם, אבל אינם עוסקים בכך על מנת להגיע לדבקות בה', ולא מתוך אמונת השי"ת, אלא מתוך שהמצפון האנושי שלהם מחייב אותם כך. כי מרחמים על השני, או מבינים שכך צריכה להראות חברה אנושית

מתוקנת, או שאינם מרגישים נוח עם מצפונם כאשר אינם עוזרים לזולת. אבל בעזרה כזאת לזולת (הגם שאין לפסול אותה, כי על ידה יש ישוב העולם) יש ב' חסרונות עיקריים:

1) שאין צורך באמונה או בקשר עם הבורא ית' כדי לעשות מעשים אלו, וגם אין הכוונה להגיע לדביקות בה'. וא"כ כרחוק הבורא מנבראיו, כך רחוקה נתינה כזאת מן הנתינה האמיתית. וכתב רבנו זי"ע (הקדמה ל"פנים מאירות" אות ו'): "וכמו שלא יהיה מטרת החמור לשמש את כל חמורי העולם בני גילו, כן לא יהיה מטרת האדם, לשמש את כל גופות הבריות בני גילו של גופו הבהמי, אבל מטרת החמור לשמש האדם הנעלה הימנו כדי להועילו, ומטרת האדם לשמש להשי"ת ולהשלים כונתו. כמו שאמר בן זומא: כל אלו לא נבראו אלא לשמשני, ואני לשמש את קוני".

2) מטרת ענין העזרה לזולת הוא להגיע לידי אהבת הזולת, וברור שאין האדם מסוגל להגיע לאהבת הזולת, אם אינו יוצר עמו קשר של חברות וידידות על בסיס שוה. ולכן כל מעשי גמילות החסדים, הגם שהם יפים וחשובים כשלעצמם, אינם יכולים להביא את האדם לידי אהבת הזולת. כי אם האדם נותן צדקה לעני, או שהולך לטפל בחולה וקשיש, ואח"כ חוזר לביתו ואין לו שום קשר עם הנצרך, א"כ מצד גמילות חסד ודאי עשה את המוטל עליו, אבל מצד המושג של אהבה עדיין לא עשה את הנדרש.

ד) כאשר האדם עושה את פעולות ההשפעה שלו מתוך רצון שתתבטל האהבה העצמית שלו לגמרי, אז הגוף מפריע על כל שעל וצעד, כי כיון שרואה איום על מהותו העצמית אזי הוא מתנגד בכל תוקף. ולכן מנסה אז הגוף לערער את בסיס האמונה של האדם ושואל: "מי ה' אשר אשמע בקולו?". וכן שואל: "מה העבודה הזאת לכם?" אבל אנשים שאינם מעוניינים לבטל את האהבה העצמית, אזי לא בלבד שאין הגוף שואל שאלות ואינו מפריע, אלא עוד עוזר להם לעשות את מעשי ההשפעה שלהם, כי למעשה הריהו נבנה על ידם.

עיקר ז'

ענין הכרת הרע. זוהי למעשה המטרה הראשונית המושגת ע"י המאור שבתורה ובמצוות, כמאמר חז"ל (בראשית רבה מד): "לא ניתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות". וכותב רבנו בעה"ס (מתן תורה מאמר "מהות הדת ומטרתה"): "עסק המצוות מסוגל לזכך לעוסק בהם הזדככות הדרגתית ואיטית, אשר אמת המדה של המדרגות שבהזדככות הוא שיעור ההכרה את הרע שבקרבתנו".

ביאור הדבר, שכאשר האדם מעמיד לעצמו כמטרה את ענין הדביקות בהשי"ת, ומתחיל לעבוד באופן אמיתי על הנקודות המתבארות בקצרה כאן, אזי מתחיל לראות עד כמה שהוא מרוחק מב' הענינים המרכזיים שצינו: א) עד כמה שמרוחק מאמונה אמיתית בהשי"ת, שגופו אינו מסכים בשום אופן לקבל על עצמו מרותו של הקב"ה. ב) עד כמה שמרוחק מן אהבת הזולת, שאין בגופו דבר מלבד אהבת עצמו. ככל שהאדם עובד יותר כנגד עצמו, מתגלה כוחה הגדול של האהבה העצמית שבו, השולטת בלי מיצרים על כל חייו, ואינה מאפשרת לו להדבק באהבת עולמים בהמלך השי"ת. ההכרה הזו כואבת מאד ומביאה את האדם למרירות עמוקה, אבל היא עצמה גם הכלי לישועת ה'. וזהו הענין שלא נגאלו ישראל ממצרים עד שהיו במ"ט שערי טומאה, פירושו של דבר - שהגיעו להכרת הרע היותר גבוהה שבמצואות. נמצא א"כ, שכאשר האדם מתחיל להיכנס לעבודת השי"ת, אזי הוא מצפה ללכת מחיל אל חיל, ולהרקייע לשמי רום, אבל ההפך הוא הנכון - בתחילה האדם הולך בדרך קשה וכואבת של גילוי האמת על עצמו, ורק אח"כ יכול לקבל תיקונו משלם.

כך אמר אדמו"ר רבי ברוך שלום זי"ע: "כאשר אדם מגיע להכרת הרע, יש להבחין בב' מצבים: א) שהוא בצער. ב) שהוא בשמחה מזה שגילו לו מן השמים את הרע שבו. והם ב' הפכים שנמצאים בנושא אחד, אלא בשני זמנים: בתחילה האדם נמצא בצער ומתפלל להשי"ת מעומקא דליבא, ואח"כ צריך להיות בשלימות ובשמחה, ואז יכול לקבל תשובה מאת ה' על תפילתו. וזה ענין שכתוב "מאויבי תחכמני" (תהילים קיט צח), שבזה שאדם מבין ומכיר שיש בו אויבים, אז כבר עושה צעד קדימה, שמסוגל לחשוב היאך להלחם בהם. וזה ענין מה שאמר הבעש"ט הקדוש שאדם צריך עבודת הלב, שכל ענין עבודת הלב הוא שהאדם ירגיש שהוא בשפלות".

כ"ק אדמו"ר רבי יהודה לייב הלוי אשלג זי"ע

"כל הרודף אחר הכבוד, הכבוד בורח ממנו". פירש כ"ק אדמו"ר רבי ברוך שלום זצוק"ל: "מי שרודף אחר כבוד שמים, וחפץ להרגיש כבוד המלך, אזי הכבוד בורח ממנו, שאם היה עד עתה מרגיש שהוא מרוחק מכבוד שמים עשר אחוז, עכשיו מרגיש שמרוחק יותר. וע"כ אמרו חז"ל שאל יבהל האדם אם כבוד שמים בורח ממנו, כי השי"ת רוצה שיכיר את הכרת הרע שבקרבו".

"ככל שהאדם עובד יותר קשה, אזי הוא נוכח לדעת שהוא יותר גרוע מאחרים. ואז, על אף שרואה את שפלותו הגדולה, הוא צריך להאמין שישועת ה' כהרף עין. ואין לאדם לומר: 'אני כ"כ שפל ומגונה עד שאפילו הקב"ה לא יוכל, או לא ירצה, לעזור לי'. כי זהו שקר גמור. דהאם בכח הקב"ה לעזור רק לאנשים בעלי כשרונות ובעלי כח התגברות, ואילו לאנשים נמוכים ושפלים אין בכח הקב"ה לעזור?". (מאמרים תשמ"ט).

עיקר ח'

החוט המשולש: אהבת חברים - אהבת רבו - אהבת המקום ב"ה.

(א) אהבת חברים: מרן זי"ע יסד שקבוצת תלמידיו תתכנס אחת לפרק זמן מסוים (בתחילה היה זה אחת לחודש, לפני סעודת ראש חודש, אח"כ נקבע אחת לשבוע ביום חמישי). בהתכנסות זו: (1) ידונו החברים בעיקר בענייני אהבת הזולת ובחשיבותם, וכן בשאר עניינים הנוגעים לעבודת ה'. (2) ידברו החברים גם בעניינים המביאים לקירוב לבבות אישי ביניהם. (3) ישתדלו החברים להביט איש במעלת חברו ולא בחסרונו, כדי להביא אהבה וחשיבות החברים בלב כל אחד ואחד.

מעבר לישיבת החברים עצמה שהיא מסגרת כוללת, שיתכן ותכלול עשרה עד חמשה עשר חברים, על כל אחד לבחור לעצמו שניים או שלושה אנשים הקרובים ביותר לליבו, מתוך המסגרת הכוללת, חברים שיש לו עממהם השתוות הדעות ביותר, ולכוון את עיקר המאמץ של אהבת הזולת כלפיהם. דהיינו להשתדל ליישם כלפיהם באופן מלא את "ואהבת לרעך כמוך". וטעם הדברים, היות והמטרה היא שאדם יגיע למצב שירחש אהבה לזולתו לא פחות ממה שרוחש לעצמו, וזה ודאי אין האדם יכול

לקיים בשלב ראשון כלפי כל העולם, וגם לא כלפי חברה מסוימת, אלא עליו לנסות ולהשתדל בכך עם האנשים הקרובים ביותר לליבו, היות ששם סיכויי ההצלחה הם הגדולים ביותר. ואח"כ אם יזכה יוכל להרחיב את המעגל יותר ויותר, עד שיוכל להגיע למצב שאוהב כל אחד ואחד מבריות העולם כאת עצמו.

ובאמת עיקר ההתאמצות של עבודה זו היא דווקא בזמן שאין החבר מתנהג כשורה לכאורה, שאז על האדם לבטל את עצמו ואת רצונותיו, ולהתנהג כלפי החבר ממש כפי שמתנהג לעצמו. דהיינו, כפי שאדם מלמד זכות על עצמו כאשר נכשל בדבר מה, ויש לו ק"ן טעמים להסביר את צדקתו, כך גם עליו לעשות לגבי השני. ומדוע זה כ"כ קשה? משום ש"על כל פשעים תכסה אהבה", והיות שאדם אוהב את עצמו על כן הוא מכסה על כל פשעיו באופן טבעי, משא"כ לגבי הזולת, היות ואין לו אהבה אליו, ע"כ אינו יכול ללמד זכות עליו.

(ב) אהבת רבו: האהבה שאדם רוחש לרבו היא ודאי קרש קפיצה לאהבת השי"ת, כי רבו מסמל את שלימות המידות והתכונות שיש לבן אנוש במידת האפשר לפי מצב הדור, ולא מתוך תכונות טבעיות אלא מתוך עבודה רבה על עצמו. ולא מתוך ישות שלו עצמו, כי מה יש לבן אנוש להציע? אלא שמתוך חיבורו להשי"ת, זכה לכל השלימות הזו. נמצא, שאליבא דאמת, המתבטל לרבו הוא כמתבטל כלפי השי"ת עצמו, כי בתוך פנימיותו של רבו מתגלה השי"ת בהצנע. וזהו סוד שלימותו של רבו, כי התגלות השי"ת ולו גם הקטנה ביותר הרי היא שלימה בתכלית השלימות.

אהבת רבו היא פועל יוצא מן האמונה בגדלות ורוממות רבו, כי השי"ת נתן בטבע שהקטן מתבטל לפני הגדול. ועל כן כל העבודה היא להאמין בגדלות הרב, ולאחר שהאדם מאמין הריהו כבר מתבטל בפני רבו ואוהבו. עבודת האמונה משמעותה בתחילה חינוך בלבד, כשור לעול וכחמור למשא, דהיינו שהאדם צריך מדי יום ביומו להשקיע מחשבה - איך היה מתנהג ומדבר וחושב במחיצת וכלפי רבו, לו היה מרגיש בתוך הדעת שרבו הוא האדם החשוב ביותר בכל העולם כולו, ואת מסקנותיו צריך לממש על אף שאינו מרגיש זאת כלל.

ולפי מידת התבטלותו של האדם כלפי רבו זוכה להשיג את דרך עבודת ה' של רבו, את מחשבותיו רצונותיו והתגלות ה' שיש לרבו. ואז עולה

למדרגת רבו ממש, וקונה כוחות לעלות לשלב המפואר של אהבת השי"ת עצמו.

ג) אהבת השי"ת. על האדם להתבונן מדי יום בענין גדלות השי"ת:

א) להביט על כל הסובב - דומם צומח חי ומדבר, ולהבין שהמהות הפנימית של הכל, והכח שמחיה את הכל, הוא השי"ת בעצמו. והוא האל הגדול הגבור והנורא אשר כבודו מלא את כל היקום, והוא המנהיג את כל היקום הכולל מליארדי אנשים ואין ספור בריות בעת ובעונה אחת.

ובעיקר על האדם להביט על עצמו, ולדעת שהכח שמחיה אותו, ושון ומפרנס אותו בגשמיות וברוחניות הוא השי"ת, ושכל מקריו ועניניו נמשכים מאהבת השי"ת אליו, דהקב"ה אוהב את האדם אהבה מוחלטת וחפץ רק להטיב לו. על האדם לחנך את עצמו לחיות בהתאם לאמת המוחלטת הזו, דהיינו להשתדל להיות דבוק במחשבתו במציאות זו, ועי"כ יתעורר להתבטל כלפי הכח העצום של הבורא, ויתעורר לאהוב את מי שבאמת אוהב אותו.

ב) לפני שהאדם לומד או מתפלל או עושה מעשה מצוה, עליו להתרכז במחשבתו בנוגע למה שרוצה להשיג על ידי אותה המצוה, והענין הנרצה הוא: השגת גדלות ורוממות השי"ת, השגת מציאות השי"ת בכל פרט של החיים, השגת השגחתו בבחי' "הטוב והמטיב". כמו"כ לפני עשיית מעשי קודש על האדם לחשוב על גדלות המצוה, חי' "דע לפני מי אתה עומד". לדוגמא: לפני שאדם אומר "אשר יצר", צריך לרכז מחשבתו בענין זה - לפני מי הוא עומד, לפני שאומר ברכת המזון צריך לחשוב - למי הוא מודה ומשבח. ואם כך יעשה בכל מצוה ומצוה יתרומם לאט לאט מעלה מעלה.

ג) כמו"כ ביתר הפעולות של האדם: אם ישיבות חברים, אם סעודות בימים טובים או במועדים, בכל אלה על האדם להתרכז בענין גדלות המלך השי"ת.

וזו לשון הרמב"ם (פ"י מהלכות תשובה ה"א): "אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה לחיי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת מחיי

בלבב שלם

העולם הבא. אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזו, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים. ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה".

ושם ה"ג: "וכיצד היא האהבה הראויה, הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה', ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה, שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה, והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה. יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו, שוגים בה תמיד, כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך. והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני. וכל שיר השירים משל הוא לענין זה".

ושם ה"ו: "דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר בכל לבבך ובכל נפשך. אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעה תהיה האהבה, אם מעט מעט ואם הרבה הרבה. לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג".

בענין האהבה יש להוסיף את דברי מרן אדמו"ר הרב"ש (מאמרים תשנ"א): "מדוע כ"כ חשוב שהאדם יודה לה' על כל נקודה ונקודה שיש לו ברוחניות? כי זהו חוק: ע"י תודה האדם מגיע לאהבה. דע"י התודה האדם מתבונן בגודל הנתינה אשר נתן לו הנותן, וממילא באופן טבעי מתעורר לאהוב את הנותן. וע"י האהבה שרוחש לנותן מגיע לידי דביקות וחיבור עמו. ובעובדא דהאי עלמא רואים, שאדם רוצה לדבר ולהתחבר עם מי שאוהב, ולהיות בקרבתו כל הזמן. וענין גודל הנתינה כבר מפורסם שאינו תלוי בגודל המתנה, אלא בגודל הנותן. דככל שהנותן יותר חשוב אזי אין קץ לחשיבות מתנתו, ואפילו אם נותן דבר שהוא כשלעצמו הוא קטן".

(ד) מעבר לג' הענינים המרכזיים האמורים, על האדם לכונן צעדיו גם בשאר מקרי החיים:

(א) בין אדם לאשתו. גם בענין זה נבחן האדם במידת יציאתו מן האהבה העצמית. ואמר הרבי הרב"ש צוק"ל, כי האדם יכול לבדוק את

עצמו מידי יום ביומו האם מקיים לאשורו את ציווי חז"ל (יבמות סב ע"ב):
"מכבדה יותר מגופו". שעל האדם לכבד את אשתו ממש, ולהתנהג כלפיה
כפי שמתנהגים אל אדם מכובד. וצריך לדאוג שאשתו תהיה מרוצה
ושמחה, ולא ח"ו מרוגזת ועצובה. וכמו"כ האשה צריכה לכבד את רצון
בעלה, ומצידה יש לה עבודה מרובה, להתנהג כלפיו בבחי' "ואהבת לרעך
כמוך".

אמנם יש כאלה הסבורים, שכיבוד האשה פירושו שהאשה תקבע את
דרכם הרוחנית, או תקבע כמה משעותיהם יקדישו לרוחניות ובאיזו מידה.
דבר זה הוא טעות גמורה, כי זו אך עצת הגוף. על האדם להניח לאשתו
לקבוע כל מה שנוגע לגשמיות, ולותר לגמרי על הבעת דעה בעניינים אלו,
אבל בעניני רוחניות עליו לעמוד על שלו. וכמובן שכל זה בדרכי נועם
ובהסברה ובפנים מאירות.

פעם שאל אחד התלמידים את רבנו זי"ע: "זוגתי אינה מסכימה שאבוא
לשיעורים לפנות בוקר, האם מותר לי לצערה? האם אין כאן חשש
ל'ואהבת לרעך כמוך'? ענה לו רבנו, שאם הוא כל כך חושש על ענין
'ואהבת לרעך כמוך', אזי קודם כל יקפיד בביתו במשך חודש תמים על
עניני "ואהבת לרעך כמוך" בגשמיות. דהיינו שיוותר בכל עניני הגשמיות
לחלוטין במשך חודש תמים, ולא יבקש דבר לעצמו. ואח"כ, אם יעמוד
בכך, אפשר לדבר על עניני רוחניות. והתכוון רבנו זי"ע בזה, שבענייני
גשמיות בדרך כלל אין האדם מוותר בביתו, ולו גם כקוצו של יוד, ועומד
על דעתו בתוקף ובכעס, כאשר נדמה לו שעומדים ליטול ממנו איזו הנאה
גשמית, אבל כאשר מגיעים לעניני רוחניות, וזוגתו אינה רוצה שילך
לשיעור, אז נהיה האדם "צדיק תמים", ומתחיל לחשוב אולי אסור לו
לצערה. וד"ל.

(ב) "הוי דן את כל האדם לכף זכות". מאמר חז"ל זה אומר שיש מקום
לעבודה בעניני השפעה גם לגבי כל אדם, ולא דווקא לגבי החברים. ואכן,
לעיתים מזמן השי"ת לאדם מקרה שבו נדרשת ממנו הקרבה וגמילות
חסדים וכדומה, ובוודאי שעל האדם לחטוף הזדמנות זו בשתי ידי. אבל
מכל מקום, עיקר התאמצותו של האדם באופן מכוון מצדו, צריכה לבוא
בקשר לחברים ההולכים עמו בדרך זו של היציאה מן האהבה העצמית.

עיקר ט'

בכללות יש להבחין במצבי העבודה של האדם ארבע מדרגות:

(א) מקבל עמ"נ לקבל. ביאורו - שהאדם חפץ לקבל הנאה ותענוג מצד טבעו שברא בו השי"ת, וסיבת הדבר: היות שרוצה למלא את חסרונו בהנאה לתועלת עצמו. וזהו הרמוז בפסוק: "עייר פרא אדם יולד", שהאדם נולד בהשתוות עם הבהמה, מה היא רוצה למלאות את תאוותיה, אף האדם כך. ובחינה זו נבחנת לטומאה ולקליפה.

(ב) משפיע עמ"נ לקבל. בחינה זו היא אמצעית בין קדושה לקליפה, והיא מכונה בשפת חז"ל **שלא לשמה**. דהיינו שהאדם עושה מעשי השפעה כלפי זולתו וכלפי השי"ת, אבל אין עושה זאת מטעם אהבת הזולת, אלא מטעם אהבת עצמו, היות ומקווה לקבל שכר תמורת עבודתו.

(ג) משפיע עמ"נ להשפיע. בחינה זו כבר נבחנת לקדושה גמורה, ונקראת בשפת חז"ל **לשם שמים**. וענינה - שבכח האדם לעשות מעשים של השפעה לזולתו וכלפי השי"ת, ועושה זאת מחמת אהבת הזולת ומחמת אהבת השי"ת, דהיינו אך ורק מתוך דאגה כנה וטהורה להצלחת הזולת, ואינו חפץ לקבל שום תמורה לעצמו, לא בעוה"ז ולא בעוה"ב.

ובענין זה אמר רבנו זי"ע: "האדם צריך לעבוד כשור לעול וכחמור למשא. מה החמור והשור עובדים ובעליהם מרוויח עי"כ, אמנם החמור והשור אינם שותפים בהרווחים, כן לא יחפוץ האדם בהרווחים הבאים ע"י עבודתו את הבורא יתב"ש".

וז"ל הרמב"ם (פרק עשירי מהלכות תשובה ה"ה): "כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות הרי זה עוסק שלא לשמה (והוא בחינת משפיע עמ"נ לקבל). וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שצוה בה הרי זה עוסק בה לשמה (והוא בחינת משפיע עמ"נ להשפיע כנ"ל). ואמרו חכמים: לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד ששיגוהו וידעוהו

ויעבדוהו מאהבה". ואמר אדמו"ר רבי ברוך שלום זצוק"ל: "קטנים ונשים ועמי הארץ" הן בחינות הנמצאות בתוך האדם, ואין הכונה דווקא כפשוטו, אלא כל מי שאין בהשגתו דבר מלבד אהבת עצמו, והשגת רווחים לעצמו, מכונה כן.

והנה משפיע עמ"נ להשפיע עדיין אינו המטרה הסופית, כי השי"ת ברא את הבריאה כדי שהנבראים יקבלו טוב ועונג, ולא כדי שישפיעו. נמצא א"כ שהשפעה היא רק תיקון הבריאה ולא מטרת הבריאה.

(ד) מקבל עמ"נ להשפיע. בחינה זו היא מטרת הבריאה, שבה נשלמו כל התנאים: א) התחתון מקבל כרצון המלך השי"ת. ב) אבל לא מקבל מטעם אהבת עצמו, אלא אך ורק מטעם שחפץ להשפיע לבורא נחת רוח, ועי"כ נמצא בדביקות גמורה בהשי"ת על אף קבלתו הנאה ותענוג, ובגללה. ולא עוד, אלא שבזמן שמקבל מטעם תועלת עצמו, הרי קבלתו מוגבלת, הן מטעם שהשביעה מכבה את התענוג, והן מטעם הבושה, משא"כ כאשר מקבל מטעם שרוצה להשפיע נחת רוח להשי"ת, אזי אין גבול לכמה שיכול לקבל. שהרי אין האדם יכול לומר: "כבר השפיעתי מספיק להשי"ת". וכיון שהאמצעי להשפיע לבורא הוא ע"י שמקבל הנאה ותענוג כרצון השי"ת, ממילא נמצא שאין סוף לקבלה זו.

והנה המבחן לאמיתות המדרגה הזו, דהיינו שבאמת האדם מקבל מטעם אהבת השי"ת ולא מטעם אהבת עצמו, הוא בזמן שהאדם עובד ומשרת את השי"ת בהתאמצות גדולה למעלה מן הכח האנושי, והכל מטעם אהבת ה', ומצדו הוא מוכן שאם יהיה רצון ה' בכך, ישפיע השי"ת את כל שכרו לאדם אחר. אז ניכר שבוערת באדם אהבת וחמדת יקר מעלת השי"ת בלבד. וברור אז למעלה מכל ספק, שאם יקבל את הנאה והתענוג שחפץ ה' להשפיע לו, יהיה זה מטעם אהבת ה' בלבד.

וזה לשון הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זצוקל"ה ברוח חיים (אבות פרק א' משנה ג'): "אחרי אשר עיקר כוונת הבריאה היא להיטיב לברואיו, וא"כ לפי"ז יתכן כי העבודה היותר חשובה ומקובלת תהיה עמ"נ לקבל פרס, כי יעבוד עמ"נ שייטיב לו, שיגיע מזה נחת רוח לפניו יתברך שמו. אך באמת אם מכוין בעבודתו שיגיע לו שכר, וכוונתו רק כדי שיגיע מזה נחת רוח לה' ית"ש בהטיבו עם ברואיו חלף עבודתם - זהו העבודה המעולה. אכן

בלבב שלם

אם מכיין הוא להנאתו, היא העבודה הפחותה שהזהירנו מזה. והבחינה לזה, אם יאמרו לו עבוד עמ"נ שייטיב לחברייך, כי הלא מטובת חברייך יבוא ג"כ הנחת רוח להשי"ת, והוא לא ירצה בזה כי אם שיגיע הטוב לו לעצמו, וא"כ אין רצונו כי אם לטובת עצמו ולא למלאות בזה רצון בוראו יתברך שמו. אבל אם ירצה באמת לעבוד כדי שייטיב לחבריו ויבוא מזה נחת רוח להשי"ת, אם חסיד כזה יעבוד על מנת לקבל פרס, זה הוא העבודה הגבוהה העולה היא למעלה, כי זה הכוונה בברואיו לטוב להם".

עיקר י'

ב' דרכים הכיין השי"ת להבטחת התקדמותנו: דרך תורה ודרך ייסורים.

(א) דרך תורה. זוהי דרך של דביקות בספרים אמיתיים, הדנים בדרך ההתחברות להשי"ת. ולצורך ענין זה השאירו לנו את ספריהם כל אנשי השם, הנביאים, התנאים והבאים אחריהם העולים במסילת הקודש בית ה'. כמו"כ על האדם להתחבר עם אנשים עובדי ה', ההולכים באופן מעשי בדרך זו. וע"י שמחבר את עצמו לסביבה טובה שכזו, דהיינו לספרים אמיתיים ולאנשי אמת, אזי הוא נמשך בדרך של הארת נועם התורה המאיר לנפשו את גבהות ושלימות השי"ת. ובשיעור שמכיר ביופייה של המטרה, כך מכיר במיאוס הריחוק מן השי"ת.

(ב) דרך ייסורים. כאשר רואים מן השמים שהאדם או החברה אינם בשלים מספיק כדי להדבק בספרים ובסופרים, אזי מזמנים לאדם ייסורים כדי שיתעורר לראות את אפסיות הגשמיות וקניניה, ואת יפי הרוחניות וכל מילואיה.

וכך איתא בגמרא (סנהדרין צז ע"ב): "רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה נגאלין, ואם לאו אין נגאלין. אמר ליה רבי יהושע: אם אין עושין תשובה, אין נגאלין? אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן (דהיינו דרך הייסורים), וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב. (צח ע"א): רבי יהושע בן לוי רמי: כתיב 'בעתה', וכתיב 'אחישנה?!' ומתרץ: 'זכו - אחישנה', (כלומר, ע"י דרך תורה). לא זכו - 'בעתה'" (ע"י דרך ייסורים).

אדמו"ר רבי ברוך שלום זצוק"ל אמר פעם בדרך צחות: אם רוצים לתפוס דגים אפשר לעשות זאת בב' דרכים: או להוציא את הדגים מן המים, או להוציא את המים לדגים. נמשל: אם האדם רוצה לנתק עצמו מן האהבה העצמית, צריך להוציא עצמו מן התענוגים הגשמיים, ולהדביק עצמו במקום תורה. ואם האדם לא עושה זאת מעצמו, אזי נידון לדרך ייסורים, דהיינו שאז הקב"ה מוציא לו את כל התענוגים והסיפוק שהיה לו בגשמיות, ונשאר בריקנות גמורה, ואז מוכרח ללכת ולחפש מזון וחיות חדשים, מחמת הייסורים העזים של הריקנות.

וכך כותב רבנו בעל הסולם זי"ע (ספר "מתן תורה" מאמר "מהות הדת ומטרתה"): "ב' כוחות משמשים ודוחפים אותנו לעלות ולטפס על שלבי הסולם, עד שנגיע לראשו שבשמים שהיא הנקודה התכליתית של השוואת צורתנו ליוצר ית'. וההפרש בין ב' הכוחות הללו הוא, שהאחד דוחף אותנו 'שלא מדעתנו', כלומר בלי בחירתנו, וכח הזה הוא דוחף אותנו מאחורינו, והוא שגדרנו אותו בשם דרך יסורין או דרך ארץ. וממנו הגיעה אלינו הפילוסופיה של תורת המוסר, המיוסדת על הכרה נסיונית, דהיינו מתוך הבקורת של התבונה המעשית, שכל עיקרה של התורה היא איננה אלא סיכום של הנזקים שנולדו לעינינו ע"י גרעיני האגואיזם. והנה הנסיונות האלה הגיעו אלינו במקרה, דהיינו שלא מדעתנו ובחירתנו, אולם המה בטוחים למטרתם כי דמות הרע הולך ומתברר בחושינו, ובשיעור שאנו מכירים את נזקיו באותו שיעור אנו מסתלקים הימנו, ואז מגיעים לשלב יותר עליון בסולם.

וכח השני דוחף אותנו מדעתנו, דהיינו מכח בחירתנו בעצמנו, וכח הזה מושך אותנו מלפנינו, והוא שגדרנו אותו בשם דרך התורה והמצוות, כי ע"י עסק המצוות והעבודה לעשות נ"ר ליוצרינו, נמצא מתפתח בנו במהירות נפלאה אותו החוש של הכרת הרע. ואנו מרויחים בשנים: א) שאין אנו צריכים לחכות לנסיונות החיים שידחפו אותנו מאחורינו, שכל שיעור הדחיפה שבהם נמדד רק במדת המכאובים והחורבנות הנגרמים לנו ע"י מציאות הרע בקרבנו. אולם בדרך העבודה להשי"ת, מתפתחת בנו אותה ההכרה בלי שום הקדם של יסורין וחורבנות, ואדרבה מתוך הנועם והעידון שאנו מרגישים בעת העבדות הטהורה להשי"ת לעשות נחת רוח אליו, מתפתח בנו יחס רלטיווי להכיר את שפלות הניצוצים הללו של אהבה

עצמית, בהיותם מפריעים לנו על דרכינו לקבל את טעם העדון הזה של השפעה להשי"ת, באופן אשר החוש ההדרגתי של הכרת הרע הולך ומתפתח בנו מתוך העתות של עונג ושלוה רבה, דהיינו ע"י קבלת הטוב בעתות העבודה להשי"ת מתוך הרגשתנו את הנועם והעידון שמגיע לנו אז מפאת השתוות הצורה ליוצרה. (ב) שאנו מרויחים זמן, כי הוא פועל לדעתנו, ויש בידינו להרבות בעסק ולמהר בזמן כפי חפצינו אנו". עכל"ק.

והנה כיון שענין היסורים הוא ענין שכל בני האדם נידונין בו, וכולם תוהים על ענין זה, ומתלבטים ומחפשים דרכם, גדולים עם קטנים, ע"כ נדרשת הרחבת הסבר בדבר, למען ידע האדם איך עליו להתנהג ולחשוב כאשר באים עליו ייסורים. ע"כ אנו מביאים בזה עוד מדברי רבנו זי"ע:

(א) "...כל אלו היסורין אינם שורים רק על קליפת הגוף שלנו הזו, שלא נבראה אלא למיתה וקבורה, שזה מלמד אותנו, שהרצון לקבל לעצמו שבו, לא נברא אלא רק למחותו ולהעבירו מהעולם, ולהפכו לרצון להשפיע. והיסורים שאנו סובלים, אינם אלא גילויים לגלות האפסיות וההזק הרובצת עליו. ובוא וראה בעת שכל בני העולם יסכימו פה אחד, לבטל ולבער את הרצון לקבל לעצמם שבהם, ולא יהיה להם שום רצון אלא להשפיע לחבריהם, אז היו מתבטלים כל הדאגות וכל המזיקים מהארץ, וכל אחד היה בטוח בחיים בריאים ושלמים, שהרי כל אחד מאתנו, היה לו עולם גדול שידאג בעדו וימלא את צרכיו. אמנם בזמן שכל אחד אין לו אלא הרצון לקבל לעצמו, מכאן כל הדאגות היסורים והמלחמות והשחיטות, שאין לנו מפלט מהם. שהם מחלישים גופינו בכל מיני מחלות ומכאובים. והנך מוצא, שכל אלו הייסורים המצויים בעולמנו, אינם אלא גילויים מוצעים לעינינו, בכדי לדחוף אותנו לבטל את קליפת הגוף הרעה, ולקבל צורה השלימה של רצון להשפיע. והוא אשר אמרנו, שדרך היסורין בעצמו מסוגל להביאנו אל צורה הרצויה" (הקדמה לספר הזהר אות יט).

(ב) "...כי אמרו חז"ל: 'לא היתה שמחה לפניו כיום שנבראו בו שמים וארץ'. משמע שכל בריות העולם הם בתכלית השלימות במדה כזו שלא היתה שמחה לפניו וכו'. אמנם אי אפשר לאדם לקחת חלק בשמחתו ית' הגדולה הזו, אלא לאחר שעשה תשובה שלימה מאהבה, אבל מטרם זה, לא ישמח כלל בעצמו ובבריות העולם, אלא להפך, שמרגיש לפניו עולם מלא צער

ומכאובים, עד שאומר 'ארץ ניתנה ביד רשע', הן מכאובים גופנים, והן מכאובים נפשיים, שהם העברות שעושה. וכל זה הגיע לו מפני שהולך כנגד הטבע של הבריאה, כי לא נברא העולם אלא בסוד השפעה, דהיינו לעסוק בתורה ומעשים טובים בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו ולא להנאת עצמו, כמ"ש כל "פועל ה' למענהו", דהיינו בכדי שהבריות ישפיעו לו נחת רוח. אבל בתחילה 'עייר פרא אדם יולד', דהיינו שכל ענינו הוא להנאת עצמו ואין בו הרצון להשפיע כלל, והוא טוען: כל פועל ה' למעני ולהנאתי, שהרי רוצה לבלוע העולם ומלואו לטובתו ולתועלתו.

ולפיכך הטביע הבורא ית' יסורים קשים ומרים, בענין הקבלה לעצמו הטבוע באדם מעת לידתו, הן מכאובים גופניים והן מכאובים נפשיים. באופן שאם יעסוק בתורה ומצות אפילו להנאת עצמו, מ"מ על ידי המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה שיש בטבע הקבלה לעצמו, ואז יתן אל לבו לפרוש את עצמו מטבע הקבלה הזו, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע נחת רוח ליוצרו, בשיעור הכתוב כל 'פועל ה' למענהו'. ואז יפקח ה' את עיניו, ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות שאין בו חסרון כל שהוא. ואז לוקח חלק בשמחתו ית' שבעת בריאת העולם. וז"ש חז"ל: 'זכה, הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות'. כי בכל מקום שנותן עיניו הוא רואה רק טוב ורק שלימות, ואינו רואה במעשה הקב"ה שום חובות כלל אלא הכל זכויות.

ובענין היסורים הגשמיים והרוחניים שסבל מטרם שעשה תשובה, יש בהם ב' דרכים:

(א) הוא בחינת כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, כי הוא רואה בעיניו, אשר לולא המכאובים הנוראים ההם, שסבל מכח שהיה משוקע בטבע הקבלה לעצמו, לא היה זוכה לתשובה מעולם, וא"כ הוא מברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, כי לולי הרעה לא היה זוכה להטובה. ונמצא שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, כלומר - גורמים להטוב.

(ב) היא בחינת גם זו לטובה, דהיינו לא לבד שהרעות נעשו גורמים להטובה, אלא שהרעות עצמם נהפכו ונעשו טובות, והיינו ע"י אורות גדולים מאד, שהבורא ית' מאיר בכל אלו הרעות, עד שנהפכו ונעשו לטובות, הן היסורין הגופניים, והן היסורים הנפשיים שהם העברות, באופן

שהחובות נהפכו וקיבלו צורות של זכויות" (פירוש הסולם, בראשית ב' אות קג).

ג) "וצריך שתדע אמנם, אשר סיבת כל הריחוק הזה, שאנו רחוקים כל כך מהשי"ת, ומה שאנו עלולים כל כך לעבור על רצונו ית', אין כל זה אלא משום סיבה אחת, שנעשתה למקור לכל המכאובים והיסורים שאנו סובלים, ולכל הזדונות והשגגות שאנו נכשלים ובאים בהם ח"ו. שיחד עם זה מובן, שבהסרת הסיבה ההיא, נפטרים תיכף מכל צער ומכל מכאוב, וזוכים תיכף להדבק בו ית' בכל לב נפש ומאד. ואומר לך, שהסיבה המקורית ההיא אינה אחרת, אלא 'מיעוט ההבנה שלנו בהשגחתו ית' על בריותיו', שאין אנו מבינים אותו ית' כראוי.

ונניח למשל, אם היה הקב"ה נוהג עם בריותיו בהשגחה גלויה, באופן אשר למשל, כל האוכל דבר איסור, יחנק תיכף על מקומו, וכל העושה מצוה, ימצא בה התענוג הנפלא בדומה לתענוגות המצוינים ביותר שבעולם הזה הגשמי, כי אז, מי פתי היה מהרהר אפילו לטעום דבר איסור, בשעה שהיה יודע שתיכף יאבד מחמתו את חייו, כמו שאינו מהרהר לקפוץ לתוך הדליקה. וכן מי פתי היה עוזב איזו מצוה מבלי לקיימה תיכף בכל הזריזות, כמו שאינו יכול לפרוש, או להתמהמה על תענוג גדול גשמי הבא לידו, מבלי לקבלו מיד בכל הזריזות שביכולתו. הרי שאם היתה לפנינו השגחה גלויה, היו כל באי העולם צדיקים גמורים.

הרי לעיניך, שבעולמנו לא חסרה לנו, אלא השגחה גלויה. כי אם היתה לנו השגחה גלויה היו כל באי עולם צדיקים גמורים. וגם היו דבקים בו ית' בתכלית האהבה, כי ודאי לכבוד גדול היה זה לכל אחד ממנו, להתידד ולהתאהב בו ית' בכל לב ונפש, ולהדבק בו תמיד, בלי אפילו הפסד רגע. אלא מתוך שאינו כן, אלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, גם אין עוברי רצונו נענשים כלל לעינינו, אלא השי"ת מאריך אפים להם, ולא עוד אלא שלפעמים נדמה לנו ההיפך ח"ו, כמ"ש (תהילים עג): 'הנה אלה רשעים ושלוי עולם השגו חיל'. ולפיכך לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, אלא שאנו נתקלים בכל פסיעה ופסיעה ח"ו, עד כמ"ש חז"ל (ויקרא רבה פ"ב) על הכתוב 'אדם אחד מאלף מצאתי', אשר אלף נכנסים לחדר ואחד יוצא להוראה. עכ"ל. הרי שהבנת השגחתו ית' היא הסיבה לכל טוב, ואי ההבנה היא הסיבה לכל רע, ונמצא שהיא הקוטב אשר כל באי עולם

מתגלגלים עליו, אם לשבט ואם לחסד" (הקדמה לתלמוד עשר הספירות אותיות מב - מד).

"הסתר זה, שהקב"ה מסתיר עצמו, כל זה למה לי? היינו, מדוע אין הקב"ה מתגלה מיד לבריותיו, אלא שזקוק להסתרת פנים בתחילה? משום שאין שום דרך ומבוא לבריות, שיוכלו לזכות באור פני מלך חיים, אם לא היה נוהג עמהם מתחילה בהסתרת פנים. באופן שכל ההסתר הוא רק הכנה בעלמא אל גילוי הפנים. נמצא: א) הסתרת הפנים נעשתה בכדי שאנשים יחפשו ויתהו - מדוע אינם מרגישים את הטוב והעונג? ב) לאחר שיחפשו, הם ידעו, שאינם מרגישים את הטוב והעונג, מפני שאינם מכוונים לשם שמים, אלא כל מעשיהם לתועלת עצמם" (הקדמה לתע"ס אותיות צט - ק).

סיכום הדברים: הייסורים והמכאובים שאנו מרגישים בעולמנו הם מחמת כמה נקודות:

א) מחמת שאנו משוקעים באהבה עצמית, והכלל שבאהבה עצמית הוא - "מי שיש לו מנה רוצה מאתים". נמצא: א) שהאדם חי כל הזמן בחוסר סיפוק וריקנות. כי אף פעם אין תאוותו מתמלאת. משא"כ אם היה חי כדי להשפיע לזולתו, היה חי בסיפוק ובשמחה. ב) כאשר האדם חי על בסיס של אהבה עצמית, נמצא שתמיד אוכל יותר ממה שבית הקיבול שלו ראוי לקבל, וזה גורם לו ייסורים וחוליים רבים. וכן בשאר התאוות. משא"כ אם האדם היה חי על בסיס של גרימת נחת רוח לה' ותו לא, אזי היה משתמש בכל כליו בצורה הנכונה והמועילה בלבד.

ב) מחמת שאנו משוקעים ברצון לקבל שלנו, אזי זה גורם לכל העוולות שבין אדם לחברו, כי מחמת תסיסת האהבה העצמית שלנו אנו משעבדים ומנצלים את חברינו, גם אין אנו דואגים כלל למצוקות החבר אלא למילוי תאוותינו האנוכיות בלבד, ובסופו של דבר כל זה חוזר כנגדנו ופוגע בנו פגיעה קשה. אבל אם היינו חיים בצורה של השפעה לזולתנו, אזי היינו חיים חיי אושר ושלוה. כי כל אחד היה דואג לטובת חברו, וממילא "אפס עני ואביון בקרב הארץ".

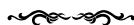
ג) שמחה אמיתית יש רק מתוך חיבור האדם להשי"ת, וכל זמן שהאדם משועבד לרצון לקבל שלו לא יתכן חיבור כזה, כי אצל הקב"ה אין רצון לקבל, אלא רק רצון לתת ולהשפיע. נמצא שכל זמן שהאדם נשלט ע"י האהבה העצמית שלו הריהו מופקע משמחה אמיתית.

בלבב שלם

ד) כל הייסורים הנ"ל (באותיות א'-ב'), נעשו ע"י הקב"ה בכוונה תחילה על מנת להראות לנו את האפסיות שברצון לקבל שלנו, כדי שנבין שהרצון להשפיע הוא הערך היותר נפלא שבחינו, וניתן את כל המאמצים להשיגו. וכשנשיג את הרצון להשפיע ואת אהבת הזולת, אז נרויח ב' עניינים: א) נבוא לדביקות וחיבור עם מלך מלכי המלכים בבחי' "מה הוא רחום אף אתה רחום". וממילא נשיג שמחה אמיתית (כנ"ל אות ג'). ב) נוכל לקבל את כל הטוב והעונג שהכין בעדנו, כי לא נקבלם כדי למלא את האהבה העצמית שלנו, אלא אך משום שנחפוץ להשפיע להשי"ת נחת רוח.

ה) אם נאמין שכל הייסורים הללו הם לטובתנו, נקבל את הכל באהבה ונחסוך כאב רב. משא"כ כאשר אין אנו מאמינים בכל זה, אזי כאבנו ומבוכתנו מגיעים עד לב השמים.

ו) בכוונה הסתיר הקב"ה את עצמו, ואת גילוי השגחתו בבחי' "הטוב והמטיב", כי אם לא היה עושה כך, אלא היה הטוב והעונג מגולה, היינו מקבלים הכל בכלים של הרצון לקבל שבנו, ולעולם לא היינו מסוגלים להדבק בו ית'. אבל ע"י כך שאין השגחתו מגולה בבחי' "הטוב והמטיב", הרי נתן לנו הזדמנות שלא לעבוד לטובת עצמנו אלא לטובת זולתנו.

עיקר י"א

האדם הוא יצור חברתי, לפיכך הוא נתון חדשים לבקרים לתמורות ושינויים הבאים מן החברה בה הוא נמצא, כמו שכתב הרמב"ם שהאדם נמשך בדעותיו אחר חבריו. אי לזאת, האדם צריך לשים לבו על סביבתו, לראות אם היא מתאימה לו מבחינה רוחנית, והאם היא גורמת לו ירידה או עליה. ובוודאי אלה ההולכים בדרך עבודת השי"ת ע"ד האמת, שכל חייהם בבחינת "כל אורח שקר שנאתי" (תהילים קיט קכח), שכל ימיהם בודקים את התנהגותם דיבורם ומחשבתם ומנפיים אותם בשבעה נפות - האם הם לרצון המלך השי"ת או לא, אנשים אלו צריכים להזהר מאד מחיבור עם אוירת הרחוב ועם אנשים שאינם הולכים בדרך עבודת ה' הפנימית, אלא כל דרכם בקיום התורה והמצוות היא חיצונית בלבד ובבחי' מצוות אנשים מלומדה. כי הקלקול

כ"ק אדמו"ר רבי יהודה לייב הלוי אשלג זי"ע

מחברה שכזו הוא קרוב וקל, שכן גופו של האדם עצמו מתנגד לדרך זו, ולא בנקל יכול האדם לשעבדו, ועל כן, אם הגוף מקבל עוד סיוע מן הסביבה החיצונית, אזי כוחו מתגבר, והוא משעבד את האדם לרצונו - שהוא כאמור הרצון השולט ברחוב ובקרוב המון העם, דהיינו קבלת הנאה ותענוג לתועלת עצמו, החל בתאוות הבהמיות וכלה בתאוות למושכלות. ולא רק שתאוותיו מקבלות תוקף מכלל החברה, אלא גם שמקבל רפיון בענין הביקורת על עצמו, כי כלל החברה אינו בודק את עצמו כלל, וכולו כסוס שוטף במרוצתו ללא חשבון של אמת וללא דין ודברים. נמצא א"כ, שע"י חיבור האדם עם אנשים שאינם הולכים בדרך האמת, הריהו יכול בנקל לסטות ממנה.

ואין פירושו של דבר שאסור לאדם לדבר עם אנשים שאינם שייכים לדרך האמת, כי דיבור אין פירושו חיבור. אבל האדם צריך להזהר שלא תהיה לו חברות עם אנשים כאלו, כי אם לא יזהר יפסיד בקלות את הרכוש הרוחני שיש לו, ובתחילה לא ירגיש, ואח"כ כאשר ירגיש כבר יהיה מאוחר מדי. וע"ז אנו מתפללים בכל יום: "והרחיקנו מאדם רע ומחבר רע", ורע משמעותו כל שאין לו ענין בחיבור עם השי"ת ע"ד האמת, דהיינו שלא על בסיס של אהבה עצמית.

עיקר י"ב

להאדם בניגוד לבהמה יש עליות וירידות, ומיהו הנק' אדם? - המשתדל להדמות ליצרו בבחי' "מה הוא רחום רחום אף אתה רחום". אבל מי שכל ההתאמצות שלו בתורה ומצוות מושתתת על אהבה עצמית, דהיינו שמאמציו הם על מנת לקבל שכר בעולם הזה או בעולם הבא, לאדם כזה אין עליות וירידות, כי גופו אינו מתנגד לעבודתו כלל ועיקר. אולם מי שהולך נגד גופו ורוצה לשעבד את עצמו להשי"ת שלא עמ"נ לקבל פרס, אזי גופו מתנגד אליו במלוא החריונות והעוצמה, ונותן לאדם ציורים שחורים על התורה והמצוות, וממילא אצל אדם כזה ישנן גם ירידות ממצבו.

ואמר אדמו"ר הרב"ש: "ירידות נותנים רק למי שמוכשר לעליות ג"כ". ר"ל, שמן השמים מסובבים את הירידות לעובדי ה' ההולכים בדרך האמת, כדי לזכותם בעליות אח"כ.

בלבב שלם

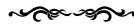
ובזמן שהאדם נמצא בירידה, הגם שמר לו, מ"מ אז היא שעת המבחן שלו. ועל מצב זה נאמר "צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם". כי אז האדם צריך לומר שאלבא דאמת הירידה סובבה ע"י השי"ת עצמו, לתועלתו. כי ע"י הירידות האדם מבחין אט-אט בכל הרע שבו, ואז יכול להתפלל להשי"ת מעומקא דליבא שיושיעו. משא"כ ללא הירידות, אינו רואה את הרע שבו לאשורו, וע"כ אינו יכול להתפלל מעומקא דליבא. ומרן זי"ע כותב על מעלת זמן הירידות - שדוקא אז יש לאדם קשר הדוק עם הבורא, כי נצרך אליו בכל רמ"ח אבריו. ואין האדם יכול לשער את חשיבות הקשר עם מלכו של עולם. משא"כ בזמן העליה אינו מרגיש עצמו נצרך, והקשר אינו כה הדוק והכרחי כבזמן הירידה. והנה אם האדם מאמין בכל זאת ומתנהג בהתאם באופן מעשי, אזי הוא בבחי' "צדיקים ילכו בם", ויעלה מעלה מעלה. אבל אם האדם אינו יכול לקבל את הדברים, ואינו יכול להאמין שהירידה סובבה לו ע"י השי"ת מתוך רצונו להיטיב לנבראיו, אזי הוא נופל למרירות ולייאוש, ושוקע מטה מטה, ועליו נאמר "פושעים יכשלו בם". עד שמרחמים עליו מן השמים, ושוב נותנים לו דחיפה כדי שיעלה על המסילה הנכונה.

וע"ז מובא בשם אדמו"ר הרמ"מ מקוצק זי"ע שאמר: "אני עומד כאשר רגל אחת שלי ברקיע השביעי, ואילו הרגל השניה בשאול תחתיות". אמרה זו באה להגדיר את מצבם העדין של ההולכים בעבודת השי"ת ע"ד האמת, כי אם ילכו למעלה מן הדעת שלהם ונגד רצון גופם הריהם ברקיע השביעי, אבל אם גופם יתגבר עליהם אזי הם מזומנים לשאול תחתיות, כי יפלו לעונש היותר חמור שהוא הפירוד והכפירה בהשי"ת.

אמר אדמו"ר רבי ברוך שלום זצוק"ל: "אאמו"ר זצ"ל דימה את העליות והירידות של האדם, לכך שבגשמיות מסובבים אום על בורג, א"כ האום בכל פעם עולה ויורד על המסילות החרוטות בבורג, אבל בכל פעם הוא עולה על מסילה חדשה, ונכנס יותר פנימה, לכוון ראש הבורג. ואינו מסתובב בכל פעם על אותה מסילה. כך גם עבודת האדם, הגם שנדמה לו שבכל פעם יורד שוב לאותו המצב, אין זו אמת. כי אין יום דומה לחבירו, ואין מצב דומה לחבירו, ובכל פעם מתקן משהו אחר. וכל התקדמות האדם תיתכן רק על ידי הירידות, כי ע"י שהאדם מרגיש שהוא בירידה אינו מסתפק במועט, ונמצא תמיד בשאיפה לתקן את עצמו".

עוד אמר: "כאשר האדם מקבל עליה, אזי הוא צריך לחשוב על הירידה. הוא צריך להתבונן אלו מחשבות היו לו בזמן הירידה, ואלו מחשבות יש לו עכשיו בזמן העליה. וכאשר רואה מה חשב בזמן הירידה, יכול להחשיב את מה שיש לו בזמן העליה. כמו"כ יכול להרגיש ולהבין אל נכון מה נק' רע. נמצא שיכולים להשתמש בזמן הירידה דווקא כאשר נמצאים בזמן עליה. וזו הסיבה שאנו אוכלים מרור בליל פסח שאז כבר יצאנו לחירות, וההלכה היא - שאם בלע מרור לא יצא. כי צריך להרגיש את המרירות, ודווקא בזמן העליה, כדי לא לשכוח את כל המרירות שהיתה בזמן הירידה, ולמתקה".

עיקר י"ג

ענין ימין ושמאל: עבודתו של האדם צריכה להתחלק באופן כללי לשתיים - ליום וללילה: יום הוא בחי' ימין, והוא רוב זמן עבודת ה' של האדם. ובזמן זה אסור לאדם להביט על עצמו לראות מה השיג ומה לא השיג בתיקון עצמו, אלא זהו הזמן להביט על גדלות השי"ת בלבד. וככל שהאדם חי ונושם יותר את הענין הזה, ומתבונן יותר על גדלות השי"ת, אזי נמצא יותר בשמחה. כי דבוק במלכו של עולם, ואין ענין מאושר יותר בחייו של אדם מאשר להדבק בשלימות נפלאה זו. ואז יכול הוא להיות שמח גם מכל נקודה קטנה של קדושה, כי אינו מסתכל על גדלות המתנה אלא על גדלות נותן המתנה. ובחי' זו נקראת "אבא נותן את הלובן", כי לובן פירושו שלימות. וכן נקראת "ימין מקרבת", כי עי"כ האדם משתוקק להתקרב להשי"ת.

דוגמא לדבר: כאשר האדם היה מנותק כל היום ממחשבות על ה', והיה עסוק בענייניו הגשמיים, ולפתע נזכר שיש בורא בעולם. אם מסתכל על גדלות השי"ת ושלימות השגחתו, אזי צריך תיכף ומיד להודות לה' על כך שזיכה אותו בהתקרבות אליו, כי כל מחשבה שבאה לאדם, צריך להאמין שבאה באופן ישיר ע"י השי"ת. וכיון שהאדם הוא שפל בתכלית השפלות, והקב"ה הוא גבוה בתכלית הגבהות, ע"כ על האדם לשמוח בכל חלק קטן שיש לו בקדושה, וצריך לדעת שגם זה אינו מגיע לו. אבל יש גם אפשרות שניה: במקום שהאדם ישמח בזה שה' קורא לו ומעורר אותו, הוא עצוב, כי הגוף אז שואל אותו: 'על מה חשבת כל היום? הלא חשבת על גשמיות בלבד, וכעת פתאום אתה נזכר שיש

בלבב שלם

ה' בעולם? וכיון שיש כלל ש"במקום שאדם מחשב שם הוא נמצא", ממילא נמצא דבוק בגשמיות ובשלילי. מאפשרות זו האדם צריך להזהר.

הדוגמא הזו מראה לנו את מהות עבודת הימין, שעל האדם לעבוד נגד דעתו, ונגד גופו, ולשמוח בכל דבר קטן של קדושה, בכל מצוה, בכל מחשבה שנוגעת לה'. וזוהי עיקר עבודת האדם - להשתדל להיות בשמחה לפניו ית'. אבל צריך לדאוג שתהא זו שמחה של מצוה, דהיינו שכל מהות השמחה תהיה מצד הקירבה להשי"ת, שזכה להתקרב למלך העולם.

החלק השני של עבודת האדם צריך להיות מקצת מזמן עבודתו, והוא נק' בחי' לילה ובחי' שמאל. ואז הזמן שהאדם צריך להסתכל על עצמו ולראות כמה התקדם בכל הנקודות החשובות שבעבודת ה': בענין אהבת חברים, בענין אמונה, בענין יראת ה' ואהבת ה' וכו'. ואז האדם רואה את מצבו השפל והירוד, ומתייסר וכואב עד עמקי נפשו על מצבו, וכל זה נועד בכדי ליצור באדם בקשה ותפילה אמיתית לעזרת השי"ת. ולכן נק' מצב זה שמאל, כי שמאל מורה על דבר הצריך תיקון. וכדברי הגמרא (מנחות לז.) שלומדים שהנחת תפילין ביד שמאל מדכתיב 'על ידכה' בה"א, דהיינו יד כהה, שזוהי יד שמאל שהיא חלשה יותר. [שמע מינה בשמאל קאמר, דאין בה כח כנקיבה". רש"י שם]. מצב זה הוא בבחי' "אמו נותנת את האודם", כי אודם מסמל ג"כ את הסכנה ואת המצבים הבעייתיים. ומצב זה גם נק' "שמאל דוחה", כי ע"י הביקורת האדם רואה איך שהוא דחוי מן הקדושה.

והנה על האדם ללכת בב' בחינות אלו, ולא לערבב ביניהן, דהיינו שרוב היום כשעוסק בעבודת הימין, לא יחשוב שום מחשבות של שמאל, ואם באות לו מחשבות ידחה אותן לזמן שקבע לעצמו לעבודת השמאל. וזהו כפי שאמר דוד המלך ע"ה: "אעירה שחר", ואמרו חז"ל: "אני מעורר השחר ואין השחר מעורר אותי". וביאר כ"ק אדמו"ר הרב"ש: "שחר הוא ענין שחור, המרמז על ביקורת האדם את עצמו. ואמר דוד המלך: "אני מעורר את הביקורת בזמנים שקבעתי לי, ואין הביקורת באה אלי מתי שתחפוץ", וז"פ "אני מעורר השחר ואין השחר מעורר אותי".

ועל ידי שהאדם הולך בב' קוים אלו זוכה להתקדמות בקדושה ולחיבור עם מלכו של עולם, כי "אבא נותן את הלובן", שהוא קו ימין, ו"אמא נותנת את האודם", שהוא קו שמאל, ואח"כ "הקב"ה נותן את הנשמה", דהיינו שהאדם

כ"ק אדמו"ר רבי יהודה לייב הלוי אשלג זי"ע

זוכה שיש לו נשמת חיים דקדושה בכל אשר יפנה. וז"פ "ימינא ושמאלא וביניהו כלה" (זמירות דליל שבת), דהיינו שהשכינה הקדושה מצויה בין ב' קוים אלו, כי ההולך בהם מתגלה אליו השכינה בזמן שנעשה מוכשר.

אמר כ"ק אדמו"ר רבי ברוך שלום זי"ע: "מדוע צריך גם את עבודת הימין ואת עבודת השמאל? תשובה: את עבודת הימין צריך, משום שאדם לא יכול לחיות משלילה, ומביקורת ושליילה יכולים להגיע לייאוש לעצבות ולחוסר עשייה גמור. את עבודת השמאל צריך, משום שאדם צריך להחשיב את עבודת ה'. ואם אדם מסתפק במועט ושמח בחלקו אזי אין חסר לו דבר, ואינו שואף לשום התקדמות בעבודת ה'. ברם 'רצונו להיטיב לנבראיו' חפץ שהנבראים יקבלו ממנו, ולקבל אפשר רק ע"י חסרונות. נמצא, מבחי' שמח בחלקו בלבד א"א לבנות את העולם, וגם ע"י חסרונות בלבד א"א לבנות את העולם, כי ע"י חסרונות אין כח ללכת קדימה". עכל"ק.

עוד אמר: "הימין מגדיל את השמאל, והשמאל מגדיל את הימין. כי במצב של הימין האדם מצייר לעצמו גדלות ורוממות השי"ת, ואח"כ כשעובר למצב של שמאל, שעושה ביקורת על עצמו, אז כפי שיעור שמישיג בגדלות ה' בקו ימין, כך רואה שהתנהגותו אינה מתאימה כלל למי שעומד בפני מלך כה גדול, וזה מגביר את הרגשת החסרון שלו. מצד שני ככל שהרגשת שפלותו גדלה, אזי נזקק להגדיל את אמונתו בגדלות ה' בקו ימין, כי זהו החומר דלק לכל עבודתו. וכך מפרים הקוים זה את זה.

נמצא, מי שהולך בקו אחד, היינו שאין לו ביקורת כלל על עצמו, ואין לו אמות מידה לעשות ביקורת, אזי הוא מרגיש שעושה טובה לבורא בזה שמקיים מצוותיו, וע"כ דורש שכר על כל פעולה ופעולה. נמצא שמרגיש שהוא גדול והבורא קטן. קו שמאל פירושו שהאדם רואה את קטנותו. קו ימין פירושו שמישיג את גדלות הבורא ואת קטנותו של האדם". עכל"ק.

עיקר י"ד

יש לחלק בלימוד התורה ב' אופנים: א) תורה דרשות הרבים. ב) תורה דרשות היחיד.

א) ענין תורה דרשות הרבים הוא ללמוד את כל הכתוב בתורה בב' גופים. למשל כאשר מדובר על יעקב ועשו, אזי מדובר על ב' אנשים נפרדים - יעקב ועשו, שהיתה ביניהם מחלוקת וכו'. או למשל כאשר מדובר על עם ישראל במצרים, אזי מדובר על ב' עמים נפרדים - עם ישראל והעם המצרי, והעם המצרי שיעבד את עם ישראל כידוע וכו'. דרך זו של תורה דרשות הרבים היא דרך הפשט הרגילה, שבה לומדים החל מגיל הקטנות, ע"פ מפרשי הפשט לדורותיהם. והנה, ראשית, גם כאשר לומדים בדרך הפשט חייבים לדעת ולשים על לב, כי ישנו גם את חלק פנימיות התורה, המגלה סודות גדולים ונשגבים בכל תג ותג מהתורה הק', ולכן חלילה מלחשוב שסיפורי התורה הק' והנביאים והכתובים הם כסיפורי היסטוריה בלבד ח"ו, אלא צריך להאמין בקדושתה ובשורשה העליון של התורה"ק. ובפרט הדברים אמורים בעניינים בהם הפשט אינו מתיישב דיו על לבו של הלומד, או במקומות בהם מסופר על חטאים של אבות האומה וכו', שיש לדעת כי אין הדברים כפשוטם אלא נשגבים מבינתנו.

וכך כותב בעניין זה הזה"ק (פרשת בהעלותך אותיות יג - טז: ע"פ תרגום הסולם):

"פתח רבי אלעזר ואמר: כתוב, ותנח התבה בחדש השביעי וגו' על הרי אררט וגו'. כמה חביבים הם דברי תורה, שבכל מלה ומלה יש סודות עליונים, והתורה כולה נקראת עליונה. ולמדנו בברייתא דר"ג מדות שבתורה: כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, כי התורה שהיא כלל עליון, אע"פ שיוצא ממנה ספור אחד פשוט, ודאי אינו בא להראות על ספור ההוא, אלא להראות דברים עליונים וסודות עליונים, ולא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא, כי הספור ההוא של התורה או מעשה ההוא, אף על פי שיצא מכלל התורה, לא להראות על עצמו בלבד יצא, אלא להראות על כלל העליון של התורה כולה יצא.

כמו זה שכתוב, ותנח התבה בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט. ודאי מקרא זה יצא מכלל התורה, ובא לספור פשוט. שואל: מה אכפת לנו אם נחה בהר זה או בזה, שהרי הוכרחה לנו באיזה מקום שהוא?! ומשיב: אלא ללמד

כ"ק אדמו"ר רבי יהודה לייב הלוי אשלג זי"ע

על הכלל כולו יצא, כי הוא רומז על זמן הדין כמו שיתבאר לפנינו. ואשרי הם ישראל שניתנה להם תורה עליונה תורת אמת. ומי שאומר, שספור ההוא של התורה הוא להראות על אותו ספור בלבד בא, תיפח רוחו. כי א"כ אין התורה העליונה תורת אמת. אלא ודאי, התורה הקדושה העליונה, תורת אמת היא.

בוא וראה, מלך בשר ודם, אין לפי כבודו לדבר דבורי הדיוט, כל שכן לכתוב אותם. וכי יעלה על דעתך, שמלך עליון הקב"ה לא היה לו דברים קדושים לכתוב ולעשות מהם תורה, אלא שהוא אסף כל דברי הדיוטות כמו דברי עשו, דברי הגר, דברי לבן ביעקב, דברי האתון, דברי בלעם, דברי בלק, דברי זמרי, וקבץ אותם וכל שאר הספורים הכתובים, ועשה מהם התורה?

א"כ, למה נקראת תורת אמת, תורת ה' תמימה, עדות ה' נאמנה, פקודי ה' ישרים, מצות ה' ברה, יראת ה' טהורה, משפטי ה' אמת, וכתוב הנחמדים מזהב ומפז רב, שאלו הם דברי תורה? אלא ודאי התורה הקדושה העליונה היא תורת אמת, תורת ה' תמימה, וכל מלה ומלה באה להראות דברים עליונים, כי דבר ההוא שבספור, אינו בא להראות על עצמו בלבד, אלא להראות על הכלל בא, כמו שהעמדנו. עד כאן לשון הזהר הקדוש.

רואים אנו את אזהרת הזהר הקדוש, שלא לחשוב שיש אפילו ענין אחד בתורה, שאינו מורכב למעשה מסודות עליונים ועמוקים של התגלות השי"ת. ובאופן כזה עלינו להתייחס לתורה - להאמין שבכל מילה מסתתר ענין התגלות אלוקות, ובכל מילה ישנה הדרכה לאדם באיזו דרך ילך כדי להדבק בהשי"ת.

(ב) ומעבר לאמונה בקדושת התורה כנ"ל, הדגישו רבותינו הק' את ענין תורה דרשות היחיד - דהיינו ללמוד את כל התורה בגוף אחד, שזה כבר שייך לחלק של פנימיות התורה. פירושו של דבר, שיעקב ועשו הם ב' בחינות הנמצאות בתוך אדם אחד, והן נאבקות ביניהן על השליטה באדם, כמ"ש (בראשית כה כג) "שני לאומים ממעך יפרדו ולאום מלאום יאמץ". וכן אברהם ויצחק ויעקב באים להראות על בחינות ומדרגות של עבודת השי"ת שעל האדם להשיג. וכן ישראל ומצרים הם ב' בחינות בתוך האדם, ובחי' ישראל נמצאת בשעבוד תחת בחי' מצרים. וכו' עד"ז. ולמעשה, זוהי הדרך האמיתית שבה צריך האדם ללמוד את התורה, מלבד חלק הפשט, כי בצורה כזו אזי אינו לומד עניינים שאינם קשורים אליו, אלא כל תג ותג שבתורה קשור אליו, ומדבר עליו.

בלבב שלם

עוד יש לציין את שאמר אדמו"ר רבי ברוך שלום זצוק"ל: "אם אדם מחלק את עצמו לשניים, אזי יכול להילחם בחלק השני, אבל אם אדם אינו מחלק את עצמו, אזי בעצמו הוא אינו מסוגל להילחם". עכל"ק. ביאור הדברים: אם האדם מבין שיש בתוכו ב' כוחות הנלחמים זה בזה, כח אחד אשר נכלל מן התאוות והמחשבות שבע' אומות העולם, והכח השני הוא הנקודה דקדושה שיש בלבו, אזי הוא מסוגל להילחם עם כוחות שלמעשה אינם שייכים לו, אלא לאומות העולם. אבל אם הוא מבין שאלו הם רצונותיו שלו, אזי נגד עצמו איך יכול להילחם?

